

Roron i Akus Mataio kata salik ia

Si Akus Ro ke Mataio kapo akus ta Iesu kata apunuk aro luai ani keve palapalatung God kata posong aino iria si kana vap ri Israel, ani ka asok a mangsikei a igenen ani nia kame vil ato iria. Akus Ro ke parik kapa akus ro ani ri vap i Iudaia papalik, nang a Iesu katapo ago nei liuan iria, sikei kapo akus ro ani kuli rina aongos. Mataio kapo mengen amalangas ta keve bil ang kata serei si Iesu taun katapo ago lak kuli vunep, le si taun kita ingus ia singina tung si taun ang kila raung amat pok ia singina, na kala tadut pelek pok a matmat, na kala pasal pelek kana patvap ane pangkul. Bil lava Mataio kapo mengen tatana, vainagoan e mete kuku vo vainagoan si God, na Iesu nia na igenen asi mengen amalangas tatana. Si palpalima na vuk oring nei buk, Iesu kapo akalit ri vap singina.

1. Pinipini kuli mulang ani keve laulauan kakaria kipo ago val matan vap si God atutuman (5-7)
2. Atatai ani kana keve nat i akalit ta sa keve bil an kian abis ia (10)
3. Keve kankanuai i mengen ani kana vainagoan a God (13)
4. Laulauan ang ria kipo kana keve nat i akalit tutuman ki atogon ia (18)
5. Keve bil ang ki serei si akamusai i taun (24-25)

Akus i mamain ta polpolokan tung si Iesu Karisto
(Lk 3:23-38)

¹ Kana na akus i mamain ta polpolokan le si Abaram tung si David tung si Iesu Karisto.

² Abaram kata apolokai ani Isak, na Isak kata apolokai ani Iakov, na Iakov kata apolokai ani ri Iudas ve keve tasina.

³ Au na Iudas kata apolokai ani ri Pares ve Sara, rinarilong ta Tamar.

Au na Pares kata apolokai ani Esron, na Esron kata apolokai ani Aram,

⁴ na Aram kata apolokai ani Aminadav, na Aminadav kata apolokai ani Nason,

na Nason kata apolokai ani Salmon,

⁵ na Salmon kata apolokai ani Boes, rinana ta Rakav.

Na Boes kata apolokai ani Iobet rinana ta Rut.

Au na Iobet kata apolokai ani Iesai,

⁶ na Iesai kata apolokai ani David nia na tulava.

Au na David kata apolokai ani Solomon, rinana ta ri kisngana i Urias.

⁷ Au na Solomon kata apolokai ani Roboam,

na Roboam kata apolokai ani Abia,

na Abia kata apolokai ani Asap,

⁸ na Asap kata apolokai ani Iosapat,

na Iosapat kata apolokai ani Ioram,

na Ioram kata apolokai ani Osias,

⁹ na Osias kata apolokai ani Ioatam,

na Ioatam kata apolokai ani Akas,

na Akas kata apolokai ani Esekias,

¹⁰ na Esekias kata apolokai ani Manases,

na Manases kata apolokai ani Amon,

na Amon kata apolokai ani Iosias,

¹¹ na Iosias kata apolokai ani ri Iekonias ve
keve tasina si taun i kong ato aniria ane
Babulon.

¹² Au, e mung i kong ato aniria ane Babulon,
Iekonias kata apolokai ani Salatiel,
na Salatiel kata apolokai ani Sorobabel,

¹³ na Sorobabel kata apolokai ani Abiut,
na Abiut kata apolokai ani Eliakim,
na Eliakim kata apolokai ani Asor,

¹⁴ na Asor kata apolokai ani Sadok,
na Sadok kata apolokai ani Akim,
na Akim kata apolokai ani Eliut,

¹⁵ na Eliut kata apolokai ani Eleasar,
na Eleasar kata apolokai ani Matan,
na Matan kata apolokai ani Iakov,

¹⁶ na Iakov kata apolokai ani Iosep,
na Iosep kata osongon a Maria, nang kata ingus a
Iesu, voiang kipo posong ia ta igenen i akanangai.

¹⁷ Au, asukang na tataot i keve polpolokan le
si Abaram tung si David kapo sangauli na puat
aongos. Na asukang kapa le si David tung si taun
i kong ato aniria ane Babulon kapo sangauli na
puat aongos. Na asukang kapa le si taun i kong
ato aniria ane Babulon tung si igenen i akanangai
kala serei, kapo sangauli na puat aongos.

Ingus ani Iesu Karisto

(Lk 2:1-7)

¹⁸ Ingus ani Iesu Karisto kata asukang ke. Ri-
nana ta Maria, na si taun ang kita pala ia ani Iosep
na parik lak kilong tapa ago kuvul, kila arai ta

kalapo sungsungukan le si kitmat i Malanganto Gogoai.

¹⁹ Au na Iosep, kana tauan, katapo igenen korong na katapo misag ani ka mamaila na kapo buk ta ka atolongon suai musik lik ania.

²⁰ Taun ang a lomlomonai ang katapo ago lak, angelo si Volava kala serei singina nei orodung, na kala antok ia, “Iosep, nat i David, ku ago ta leng an ani osongon ta Maria using kana sungsungukan le si kitmat i Malanganto Gogoai.

²¹ Na ka ingus lak a nat tauan, na ku atuk ia ta Iesu using ninia vanang ka vil ato kana vap pelek kari lau rikek.”

²² Io, keve bil ke kata serei si apunuk ani kana mengena a Volava e nguruna i katakai i kus amalangas asukang ke,

²³ Arai, aina tanginang ang ka sungsungukan lak na ka ingus a nat tauan na ki atuk ia ta Emanuel, supsupai ina ta **God ve tara.**

²⁴ Na Iosep kala tapangun na kala vil ia asukang val angelo si Volava kata antok ia na kala osongon kana aina

²⁵ na parik katapa rot kuvul ve nia tung si kala ingus a nat tauan na kala atuk ia ta Iesu.

2

Keve katakai i nas kitame serei si Iesu

¹ Iesu kita ingus ia e Betilem e palpal Iudaia si taun ang a Erodes katapo tulava singina, na mang keve katakai i malangas le si ring ipo sanglak ta makarap kimela serei e Ierusalem na kila sui,

² “Nei vanang a nat ang kita ingus ia ani ka tulava ani ri Iudaia? Namemtala arai ani

kalto i akanangai ania e palpal ipo sanglak ta makarap, na kana namem lapo serei sime soturungai singina.”

³ Na tulava ta Erodes kala longong a mengen asukang na kalapo pisu, na ri vap aongos i Ierusalem kapa.

⁴ Kala songo akuvul na keve ainoinoai si ri katakai i sula ve keve vap malangas ani saupai na kala sui iria ta nei a rina ang ki ingus a Karisto singina.

⁵ Na kila antok ia, “E Betilem, e Iudaia, asukang val katakai i kus amalangas kata salik ia,

⁶ **Numai, Betilem** e palpal roe si Iudas, parik luai kupa **liklik ani mamain ta ainoinoai i ri Iudas. Using le singim mangsikei a ainoinoai ka serei, voiang ka aiveven kag mamain ta sipsip, ri Israel.**”

⁷ Au, Erodes kala songo musik lik na keve igenen malangas ang na kala sui iria ani ka nanas aro ta saka taun an a kalto ang kata serei singina.

⁸ Na kala asok iria ane Betilem ta mengen asukang ke, “Mi pasal na mianla susuiai aroron lik pulakai ta nat ang, na man mila sabonai ania mi antok amalangas pok iau, ani nau kapa nakan kun soturungai singina.”

⁹ Na kila longong kana mengen a tulava na kila pasal. Vuk taun ang kipo pasal, kalto ang, nia palau na kalto ang kita arai ania si ring ipo sanglak ta makarap, kala ainoai aniria ane si ring a popo ang kapo matung singina na kanla sinong akit.

¹⁰ Taun kipo arai ani kalto ang kitapo uruk alava luai.

¹¹ Na kila riuk lak ane nei lu na kianla arai ani popo kuvul ve rinana ta Maria. Na kila soturungai ane vunep i alatun ania. Na kila eres kari keve asisiang na kila alis ia ta kana keve alilis miminaungan, gol na libanos ve simurna.

¹² God kata atakun iria nei orodung ta ki ago tan serei pok an si Erodes. Asukang na kila using a mang selen petekai ane rina.

Sip ane Aigipto

¹³ Au, e mung i kari la pasal tapai, angelo si Volava kala serei si Iosep nei orodung na kala antok ia, “Tadut. Songo na nat ke ve rinana na mitol sip ane Aigipto, na mitol an ago e iang tung si na mengen amalangas pok ua, using a Erodes ka gulegule na nat ke ani ka raung ia.”

¹⁴ Si tenei vong ang Iosep kala tadut na kala songo na nat ang ve rinana na kitol la tapasuk asi karitol pasal ane Aigipto.

¹⁵ Na kitol la ago e iang tung si Erodes kala mat. Io, keve bil ke kata serei si apunuk ani kana mengen a Volava e nguruna i katakai i kus amalangas asukang ke, **Natala songo suai ani kag nat pelek a Aigipto.**

Saupai si runguk suai ani ri nat popo

¹⁶ Na Erodes kalapo marala alava using kapo kinle ta keve igenen malangas kitola kapau ia. Na kala asok asi raung suai ani ri nat lik aongos e Betilem na aulitai ania, ria kipo pongua na matas na asiang, using katala nas a taun le si kana nanas ani keve igenen malangas ang.

¹⁷ E iang a mengen ang si katakai i kus amalangas ta Ieremias kala serei atutuman,

¹⁸ Kalinga e Rama kapo tangis, mangsikei kapo raupa. Rakel kapo tangis alava luai using kana inatus. Kapo pat aongos ia na mamakus using kana inatus kitala mat.

Papok le Aigipto

¹⁹ Au, Erodes kala mat tapai na angelo si Volava kala serei si Iosep nei orodung e Aigipto na kala antok ia,

²⁰ “Tadut. Songo na nat ke ve rinana na mitol pasal pok ane Israel. Using vap po buk raung ang ani nat ke kitala mat.”

²¹ Na kala tadut na kala songo na nat ang ve rinana na kitol la pasal pok ane Israel.

²² Sikei kanla longong ta Arkelaus kalapo sakol a tamana ta Erodes asukang ta tulava i Iudaia, na kalapo leng ani ago e iang. Na God kala mengen amalangas luai ania nei orodung, asukang na kala pasal luai ane palpal Galilaia.

²³ Na kitol anla serei na kitol anla ago si mang sikei a rina, kana asan ta Nasaret, si vil apunuk ani mengen ang si ri katakai i kus amalangas asukang ke, “Ki posong ia ta igenen i Nasaret.”

3

Akuskus si Ioanes katakai i asing tauia (Mk 1:1-8; Lk 3:1-9,15-17; Io 1:19-28)

¹ Si pangau i taun ang, Ioanes katakai i asing tauia kata serei nei ring varasai palau e Iudaia na kame lapo akuskus asukang ke,

² “Mi lomom pokai using a vainagoan i metekuku kalapo angasungai.”

³ Kana na igenen ke, Esias kata mengen aino tatana asukang ke, **Kalingana i mang igenen kapo songosongo e nei ring varasai palau asukang ke. Mi usausa na selen ani Volava, mi itoiton ta selen korong ania.**

⁴ Ioanes katapo alak vakup i ung i kamel, na katapo ngenge ta pauk i vongo, na katapo angan bivo ve murungan i nei uten.

⁵ Na vap i Ierusalem na aulitai aongos i Iudaia na i ngere sung ang e Iordanes

⁶ kimela mengen amalangas ta kari keve lau rikek, na kala asing tauia iria si sung ang e Iordanes.

⁷ Si taun ang kala arai ani ri Parisaio ve ri Sadukaio sipo pasal taun ania si kana me asing tauia aniria, na kala antok iria ta, “Nami na mamain ta natnat i kene. Si nang kata antok imi si kami sip pelek ani marala vo serei ang?”

⁸ Sikei mi uai asereiai tapai ani lau bil voiang ka atai amalangas ta mitala lomon pokai.

⁹ Na mi ago ta angmemengenai musik an ta mipo angtivu aro ve Abaram. Using napo antok imi ta God kapo angkoai si luk ani keve iat ke na ka asereiai ani keve tivuna i Abaram tatana!

¹⁰ Kaput nang kalapo tung usausa si tukul i ei. Keve ei ang vanang parik kipa uai ta uai roron, asi tanga suai dong ani kut.

¹¹ Nau napo asing tauia imi ta laman asi akanangai ta mitala ming, sikei nia vopo aimung ig, kapo tavirimok anig, napo tav ro angkoai luai ve asosokai palau vopo sunguk ani pauk i kakina. Nia vanang kame asing tauia imi ta Malanganto Gogoi ve kut ni.

¹² Kalapo tung usausa asi kana irang suai ani keve katui i kon na kan sinong kuvul nei lu. Sikei ka suluk suai ani mung nei kut vo tav angkoai si mat ang.”

Asing tauia ani Iesu
(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)

¹³ Au le na Iesu kala serei le Galilaia sime asing tauia ania ta Ioanes e Iordanes.

¹⁴ Sikei Ioanes kapo atokngai si kana atakun ania na kala antok, “Nau vanang, napo ro ani numai asi kam asing tauia anig, au na kana kume lapo serei singig?”

¹⁵ Na Iesu kala polpol ia, “Lomon suai ania na ka asukang. Kapo ro anirung si abis ania asukang ke si vil apunuk ani mamain ta bil korong aongos.” Au na kala ainak.

¹⁶ Na e mung i asiang tauia, na Iesu kala kiklak le nei sung na akorong palau metekuku kala tavas na kala arai ani Malanganto i God kapo pasiang asukang val uk na kame lapo gon singina.

¹⁷ Na kalinga le metekuku kala antok, “Kana kag nat ro, napo buk alava ia. Napo uruk luai ania.”

4

Atokngai ani Iesu
(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)

¹ Au Iesu, Malanganto kala ainoai ania ane nei ring varasai palau ani vo petau ang ania kan atokngai ania.

² Na katapo alal si pangau i 40 na mang ias ve tenei vong, na e mung kalapo buk angan.

³ Na katakai i atoktokngai kala serei singina na kala antok ia, “Man numai a nat i God, ku asok a keve at ke si kari sakol ane si pok.”

⁴ Na kala polpol ia ta, “Kita salik ia ta, **Parik kapa angkoai si ri vap ki to ta pok papa, sikei si keve mengen aongos kapo soung le si nguruna i God.**”

⁵ Au le na vo petau ang kala songo ia ane nei rina gogoai na kanla atung ia si ring lakat luai kuli rina i atailai,

⁶ na kala antok ia, “Man numai a nat i God, ku akik asiang using kita salik ia ta, **Ka asok kana keve angelo taun ua, na ki teng alakat ua ta kungaria vei kakim ka tukai si at.**”

⁷ Na Iesu kala antok ia ta, “Kitala kun salik kapa ta, **Ku ago ta atoktokngai ani Volava kam God.**”

⁸ Au, vo petau ang ania kala songo alak ia kuli mulang lakat luai na kanla akalit ia ta mamain ta vainagoan aongos i kuli rina na miminaungan ina,

⁹ na kala antok ia, “Keve bil aongos ke naka alis ua tatana si man ku soturungai singig.”

¹⁰ Na Iesu kala antok ia, “Pasal suai anig, Satan! Using kitala salik ia ta, **Ku soturungai si Volava kam God, na nia papalik ku abis ania.**”

¹¹ Na Ingua kala pasal pelek ia na ri angelo kimela pakangai ania.

*Iesu kata tutapong abis e Galilaia
(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)*

¹² Taun kala longong ta kitala alakai ani Ioanes nei lu i akangbat na kala papok ane Galilaia.

¹³ Na kala aingingik pelek a Nasara asi kana me ago e Kaparnaum, nang kapo ago ngere laman tatapulitai si ngono palpal ke Sabulon ve Neptalim

¹⁴ si vil apunuk ani mengen ang si Esias katakai i kus amalangas asukang ke,

¹⁵ Palpal Sabulon na palpal Napitali, e ngere laman, si mang palpal i Iordanes, Galilaia si ri vap i ngising.

¹⁶ Ri vap ago nei vong kitala arai ani malangas laba. Malangas kalapo tapading si vap ang kipo ago si palpal i mat.

¹⁷ Le si taun ang Iesu kalapo akusku asukang ke, “Mi lomom pokai, using a vainagoan i metekuku kalapo angasungai.”

Songo ani puat a katakai i maiak

(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)

¹⁸ Taun katapo pasal aliu e ngere laman tatapulitai ang e Galilaia, na kala arai ani mang ngono angtasimal, ri Simon, kipo kin ia ta Petero, ve tasina ta Andreas. Kilongtapo so ta uvene nei laman, using kilongtapo katakai i maiak.

¹⁹ Na kala antok irilong, “Milong me auai ve nau. Nakan iton imilong asi kamilong sog ani ri vap.”

²⁰ Nang palau kilongla papelek karilong keve uvene na kilongla using ia.

²¹ Au, kala paliu aliu le iang na kala arai ani mang ngono angtasimal, ri Iakovo ve tasina ta Ioanes, tamarilong ta Sebedaio. Kitol tapo itoiton karitol uvene ve tamarilong kuli vul. Au, kala arai anirilong na kala songo irilong.

²² Nang palau kilongla papelek na tamarilong kuli vul na kilongla using ia.

Iesu kata vil ato na vap miang

(Lk 6:17-19)

²³ Au, kala pasal aongos a Galilaia na kapo akuskus nei kari keve lu i kivung. Katapo akus ta akus ro i vainagoan. Na kapo vilvil ato na mamain ta malepen anglok si ri vap.

²⁴ Na akus ina kala sang aongos a Suria na ri vap kipo serei singina ta kari mamain ta malepen, riria kipo maiten si ri kui lava, na riria kipo sangan ta ingua, na ri go, na ri soles kapa, na kapo vil ato aongos iria.

²⁵ Na vap duk luai le Galilaia, na Dekapolis, na Ierusalem, na Iudaia na mang palpal kapa i Iordanes, riria aongos kilapo using ia.

5

Akuskus kuli put

¹ Si taun kala arai ani petau lava ang, kala kiklak ane kuli put na kalapo sinong. Na kana keve nat i akalit kimela serei singina

² na kalapo tutapong vil akalit singiria asukang ke.

Uruk kakaria kipo using kana vubuk a God

(Lk 6:20-23)

³ “Uruk kakaria kipo makus e malanganto iria, using kakaria na vainagoan i metekuku.

⁴ Uruk kakaria kipo tangis, using ki anatok lak iria.

⁵ Uruk kakaria kipo mailik, using ki tauk lak i kuli rina.

⁶ Uruk kakaria kipo tauke using na lau korong, using kian masung.

⁷ Uruk kakaria kipo atogon a lau i ngorem tangis, using kian ngorem asukang iria.

⁸ Uruk kakaria kipo vinga daus, using kian arai ani God.

⁹ Uruk kakaria kipo asereiai ani marip, using ki kin iria ta inatus si God.

¹⁰ Uruk kakaria kitala vilvil akui iria marai kari lau korong, using kakaria na vainagoan i metekuku.

¹¹ Uruk kakami si man ri vap ki mengen arikek animi, na ki vil akui imi na ki kapau ta poisan a sa rikek animi marai ig.

¹² Mi uruk na mi uruk alava, using kami seupok laba kapo ago e metekuku. Using ninia palau kana si selen ke kita kun vil akui ani keve katakai i kus amalangas aino animi.

Makasim ve malangas

(Mk 9:50; Lk 14:34-35)

¹³ Nami na makasim i kuli rina. Sikei si man a makasim kala kovek na namin ina, ki saka vil anaminan an pok ania? Kalapo kovek i mang roron ina, si asuai palau ania ane komo na ri vap kian saksak meng ia.

¹⁴ Nami na alimang i kuli rina. A rina lava kuli put parik kapa angkoai si mumun.

¹⁵ Parik tarapa asusuk a lam asi amunai ania nei avubus, parik. Tarapo atung ia si kana ring akorong, ani ka mang aongos ri vap nei lu.

¹⁶ Asukang palau nami, mi kun mang amalangas e mataria i ri vap ani ki arai ani kami keve abis ro na ki alatun a tamam i e metekuku.

Atapunukai ani saupai si God

¹⁷ Mi ago ta lomom an ania ta natame serei asi kag me akamusai suai ani keve mengen i nei saupai na ri katakai i kus amalangas, parik. Parik nata mepa serei asi akamusai aniria parik. Sikei asi kag me vil apunuk aniria.

¹⁸ Io, napo antok atutuman imi. Tung si metekuku ve kuli rina kilong pasal suai, ka kovek ta mang sikei a vuk salsalik lik ka tamus le si keve saupai, tung si kian vil korong aongos a sa kipo mengen tatana.

¹⁹ Asukang na si man a si ka putuk a mangsikei a saupai lik luai na ka akalit a mang matan si kari using ania, ki kin ia ta anu lik luai nei vainagoan i metekuku. Sikei man a si kapo abis using iria na kapo akalit tatania, ki kin ia ta anu tavirimok nei vainagoan i metekuku.

²⁰ Io, napo antok imi ta si man kami keve lau korong parik kapa roron ani keve lau ang si ri Parisaio ve ri vap malangas ani saupai voiang kipo sekuat ta kipo lau roron, parik mipa angkoai asi palak nei vainagoan i metekuku.

Mengen i angtunganan

²¹ Mipo malangas ta kitala antok ri vap aino ta, **Ku ago ta daung an**, na si kapo daung kan tung si saupai.

²² Sikei nau napo antok imi ta si kapo marala na tungana kan kun tung mete saupai. Na si kapo kin a tungana ta vangang gulgul, kan kun tung mete saupai kitmat luai. Na si kapo kin ta, 'Numai a tanio,' kapo togon rikek angkoai sian siang nei kut lava i saupai.

²³ Asukang na si man kupo serei velai ani alilis si pata ipo sula, na kula lomlomonai ani kana rikek a tungam ve numai,

²⁴ ku lomom suai ani alilis ang e mete pata na kuan vilvil akorong tapai ve tungam le na kume alilis ta kam alilis.

²⁵ Vilvil akorong sumasuma na rikek ve kam igenen vopo atung anim si saupai. Vilvil akorong ia si taun ang milongpo paliu lak nei selen vei kanla agon ua e kungana i vo saupai na nia kanla agon ua e kungana i vo aiveven vilvil akui na kanla alakai anim nei lu i akangbat.

²⁶ Napa antok atutuman ua ta parik luai kupa angkoai si soung le iang, tung si kula samui suai luai ani akamusai luai i vuk kope lik.

Mengen i osongon

²⁷ Mipo malangas ta kitala antok ta, **Ago ta putuk osongon an.**

²⁸ Sikei nau napo antok imi ta si kapo lomlomonai musik ani mangsikei a aina, lenginang kalapo putuk osongon e nei pakangat ina.

²⁹ Au na man a palso i matam katala vil ua si uak si lau rikek, ku ruvel suai ania na ku asuai akipai ania, using kapo ro ani palpal im ka puka ani pukun im aongos ki asuai ania nei kut lava i saupai.

³⁰ Na si man a palso i kungam kala vil ua si uak si lau rikek, ku lamputuk ia na ku asuai akipai ania, using kapo ro ani palpal im ka puka ani pukun im aongos ki asuai ania nei kut lava i saupai.

*Mengen i kamus ani osongon
(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)*

³¹ Kitala antok kapa ta, **Si kapo buk kamus si kana aina ka alis ia ta panbuk i mengen amalangas ta karilong kamus.**

³² Sikei nau napo antok imi ta man a si katala kamus si kana aina, parik napa mengen kana ta man kata panik aino, e iang kapo vil kana aina ta kanla abis a lau rikek. Na man a si katala osongon ta aina ila asuai ta kana tauan, sukana kapo vil a lau rikek.

Mengen i atu vala

³³ Au kapa, mipo malangas ta kitala antok ri vap aino ta, **Ku ago ta kapau an si atu vala, ku abis atutuman ia mete Volava.**

³⁴ Sikei nau napo antok imi ta mi ago luai ta atu vala an serei si mang bil, serei si metekuku ka ago using kapo kana sinsinong a God.

³⁵ Na si kuli vunep ka ago using kapo oring ipo agon ani kakina. Na si Ierusalem ka ago using kapo kana rina na tulava tavirimok.

³⁶ Na mi ago ta atu vala an serei si vangang imi using parik mipa angkoai si vil aposok vo vil amiting ani mangsikei a ung i patumi.

³⁷ Mi antok palau ta io si man kapo io, na parik si man kapo parik. Man mi mengen ta saka vuk mengen an asi vil amaiten ani ngenget ang, sukana kapo serei le si vo rikek ang.

*Mengen i ngenget ani rikek
(Lk 6:29-30)*

³⁸ Mipo malangas ta kitala antok ta, **Luvek a matana man kata luvek a matam, na mul a ngisana man kata mul a ngisam.**

³⁹ Sikei nau napo antok imi ta mi ago ta vil bat an ani igenen vopo abis lau rikek singim. Si man ka tava ua si palso i asam, ku alis ia ta mang asam na ka tava ia.

⁴⁰ Na si man a mangsikei kapo buk vil akorong ani kam rikek singina ta kam mang siot, ku alis ia ta kam vakup kapa.

⁴¹ Si man a mangsikei ka sulai anim si pasal ani vuk oring, ku pasal ve nia na vuk uring kapo vunga amatan pongua i kana vubuk.

⁴² Alis a si kapo aikut ua, na ku ago ta ultaliung an si man kipo buk luk tapai singim.

Vinga ro taun a tungam

(Lk 6:27-28,32-36)

⁴³ Mipo malangas ta kitala antok ta, **Ku vinga ro taun a tungam** na ku mirik ani igenen ipo marala anim.

⁴⁴ Sikei nau napo antok imi ta mi vinga ro taun a keve vap ipo marala animi na mi sokotuk aniria kipo vil aku'i imi,

⁴⁵ ani mi serei a inatus si tamam i e metekuku. Mi arai ania. Ninia kapo vil kana makarap na kapo sinang singiria kipo rikek na riria kipo ro. Na kapa, kapo asok na langit ane kuluria kipo korong na riria kipo tav korong.

⁴⁶ Arai, man mipo vinga ro papalik taun a vap ang kipo vinga ro taun imi, mi saka luk an ani seupok? Au sa, keve vap luk takis ke parik kipa vil korong ia?

⁴⁷ Au na man mipo ruduai papalik na tasimi akorong papalik, sa mipo abis ia kapo roron ani mang vap ang? Au sa, ri vap i ngising parik kipa vil korong ia?

⁴⁸ Asukang na mi lau korong asukang val tamami e metekuku kapo uli korong.

6

Mengen i alilis ane si ri vap logo

¹ Mi aiveven aro ani mi ago ta abis ani kami laulauan korong e mataria i ri vap asi kari arai animi. Si man asukang, mipo kovek i seupok si tamami e metekuku.

² Asukang na man ku alilis ane si ri vap logo, ku ago ta kup an tatana val ri katakai i kapau kipo abis ia nei lu i kivung na nei selen ani ri vap si kari alatun aniria. Napo antok atutuman imi, kitala luk aongos lenginang kari seupok.

³ Sikei, si man ku alilis ane si ri vap logo, kam palkais ka ago ta nas ani sa na kam palso kapo abis ia,

⁴ ani kam alilis si kana mumun. Na tamam, nia vo arai ani bil mumun, ka seu ua.

Lau i sokotuk (Lk 11:2-4)

⁵ Na man mi sokotuk, mi ago ta bil an val ri katakai i kapau. Arai, taun kipo sokotuk kipo tung nei lu i kivung vo nei selen ani ri vap si kari arai aniria. Napo antok atutuman imi. Kitala luk aongos lenginang kari seupok.

⁶ Sikei numai man ku buk sokotuk, ku palak ane nei lu na ku akang a takaman, le na ku

sokotuk a tamam voiang parik kupa arai ania. Au na tamam vanang, nia vo arai ang ani keve bil mumun, ka seu ua.

⁷ Man mi sokotuk, mi ago ta uli kin an ani sikei a vuk mengen amatan duk luai miang val ri vap i ngising, using kipo sekuat ani man ki uli posong ania, nginlak ki longong iria.

⁸ Asukang na mi ago ta bil an val ria, using a tamami kapo nas a sa mipo inongos taun ia aino ani mi aikut ia.

⁹ Asukang na mi sokotuk asukang ke. Tamamem e metekuku, namem uli mamaila ani asan im.

¹⁰ Kam vainagoan kame, na kume abis kam vubuk e ke kuli rina, asukang val kupo abis ia e metekuku.

¹¹ Ku alis imem ta kamem pok ani taun ke.

¹² Ku lomom suai ani kamem keve lau rikek, asukang val namem-tala kun lomom suai ani kari keve lau rikek.

¹³ Na ku ago ta ausingai animem taun a atoktokngai. Ku asa-pang imem pelek a igenen rikek.

¹⁴ Using man mi lomom suai ani kari rikek io, tamami kapa e metekuku ka kun lomom suai ani kami lau rikek.

¹⁵ Sikei man parik mipa lomom suai ani kari rikek, tamami kapa parik kapa kun lomom suai ani kami rikek.

Mengen i alal

¹⁶ Man mi alal, mi ago ta nau mamakus an val ri katakai i kapau. Riria kipo vil arikek a noria ani ri vap si kari nas ta kipo alal. Napo antok atutuman imi, kitala luk aongos lenginang kari seupok.

¹⁷ Sikei numai man ku buk alal, ku amoi a nom ta rul i elaiō na ku raus a matam

¹⁸ ani ri vap ki ago ta nas an ta kupo alal, sikei tamam papalik voiang parik kupa arai ania, nia ka nas. Au na tamam vanang, nia vo arai ani keve bil mumun, ka seu ua.

Tauia roron e metekuku
(Lk 12:33-34)

¹⁹ Mi ago ta asinong an ani kami tauia e ke kuli rina, vei nging a ros na manmanik kala vil arikek ia. Na vap tainau ki galang alak na kian tainau ia.

²⁰ Sikei mi asinong kami tauia e metekuku si rina ang ros na manmanik parik kapa angkoai si vil arikek ania na ri vap tainau parik kipa galang alak na kin tainau ia.

²¹ Arai, man kam atogtigon kapo ago si saka ring an, pakangat im kapa ka kun ago singina.

Malangas ani pukun
(Lk 11:34-36)

²² Mata ninia na lam ani pukun. Asukang na man a matam ka ro, pukun im aongos ka malangas.

²³ Sikei man a matam parik kapa ro, pukun im aongos ka vong. Au e iang vanang ku arai ta man a malangas ang singim kapo vong, vola vong luai akorong!

God ve kapkap
(Lk 16:13)

²⁴ Parik kapa angkoai luai ani igenen ka abis ani pongua na volava. Man rilong angtaunai, ka mirik ani sikei na ka buk a mang anu, vo ka buk

alava luai ani mang anu na ka misag luai ani mang anu. Parik mipa angkoai si abis ani God ve kapkap kapa.”

Taoke velai ani urui
(Lk 12:22-34)

²⁵ Na kala antok kana keve nat i akalit, “Asukang a napo antok imi ta mi ago ta urui an ani kami to, ta mi angan a sa, na mi inum a sa, na ani pukun imi ta mi kavat ta sa. Sa, kami to parik kapa laba ani pok? Na pukun imi parik kapa laba ani vakup?

²⁶ Mi arai ani mamain ta mani nei pangau. Parik kipa sukal na parik kipa kopkopos na parik kipa asinong pok nei lu. Sikei tamamami e metekuku kapo li pok iria. Sa, nami parik mipa roron aniria?

²⁷ Si imi kapo angkoai si to avunga lik si uli urui?

²⁸ Au, using a sa mipo urui using a vakup ani pukun? Mi arai ani mamain ta purpur nei matang si kari polok. Parik kipa abis. Parik kipa suisui vakup.

²⁹ Sikei napo antok imi ta Solomon si kana amaumausan asip parik katapa miminaungan asukang val mang sikei iria.

³⁰ God kana kapo amaus a mamain ta uriuri ani ki mang miminaungan ani sikei a taun kudik palau, na ilesvauk ki suluk suai aniria. Au nei vanang? God parik kapa angkoai si kavat animi? Pua, kami lomlomon kapo kudik luai!

³¹ Asukang a mi ago ta urui an na mi sui ta, tara angan a sa, vo tara inum a sa, vo tara kavat ta sa.

³² Using a ri vap i ngising kipo gule na keve nem ke. Na tamami e metekuku kapo nas ta mipo inongos taun iria.

³³ Sikei, ainoai ina mi lomlomon maiten using kana vainagoan na kana lau korong, na keve nem ke takami iria kapa.

³⁴ Asukang na mi ago ta urui an ani ilesvauk, using a ilesvauk ka kun urui pok ania. Siksikei a taun kapo kun atogon mamaiten ania akorong.

7

Kiming ani tungam ka ago

(Lk 6:37-38,41-42)

¹ Mi ago ta kiming an ani tungami, vei nganing kila kun kiming animi.

² Using si saka selen an mita kiming a tungami, ki kun vil ania kapa singimi, na ki abis singimi angkokoai palau val lau ang mita abis ia.

³ Marai sa kupo tun a tep lik ang e matana i tungam, na numai akorong kupo tav nasai ani vukei lava ang e matam?

⁴ Kapo saka ro an man ku antok a tasim ta, 'Me, name luk suai tapai ani tep ang e matam' man a vukei lava ang kapo ago e matam?

⁵ Numai a katakai i kapau. Aino ina, ku luk suai ani vukei lava ang e matam akorong, le na kula angkokoai asi arai atapalas si luk suai ani tep ang e matana i tungam.

⁶ Mi ago ta alis ani ri kauvek ve ri vongo ta bil ang kapo daus vo kapo samui lava, vei nganing ki saksak meng ia vo ki tu talang imi na ki tang arikek luai animi.

Aikut, gulegule na pirpiring
(Lk 11:9-13)

⁷ Mi aikut na mi atogon, mi gule na mi sabonai, mi pirpirikai na takaman ka tavas animi.

⁸ Io, ninia kapo aikut, ka luk. Na ninia kapo gule, ka sabonai. Na ninia kapo pirpirikai, takaman ka tavas ania.

⁹ Numai igenen, man kam nat ka aikut ua ta pok, sa nang, kula alis ia ta iat?

¹⁰ Vo man ka aikut ua ta ien, sa nang, kula alis ia ta kene?

¹¹ Nami na mamain ta katakai i bil arikek, sikei mipo uskorong a lau i alilis ta mamain ta alilis roron si kami inatus. Au sa nang si tamamami e metekuku? Ninia parik kapa nas a lau i alilis ani bil roron singiria kipo sokotuk ia?

¹² Asukang a ninia palau a lau ang mipo buk ani ri vap ki abis ia singimi, mi kun abis ania singiria. E iang milapo abis aro na saupai ve keve mengen ang si ri katakai i kus amalangas.

Takaman ngingimai
(Lk 13:24)

¹³ Mi palak si takaman ngingimai using a takaman ane si puka kapo laba na selen ang kapo papanai na vap miang kipo palak neina.

¹⁴ Io, takaman ane si to kapo liklik na selen ang kapo ngingimai. Na rukun lik palau kipo sabonai ania.

Arai kinle ani iei si uai ina
(Lk 6:43-44)

¹⁵ Mi aiveven aro vei ri katakai i kus amalangas kapau. Kipo serei singimi ta ararai i sipsip, sikei nei vingaria kipo asukang ta kauvek kalat.

¹⁶ Mi kinle korong iria si uai iria. Sa, tarapo kopos vaen si ei rodotan? Tarapo kopos suke si ei kakaulan? Parik.

¹⁷ Using ri ei roron kipo uli asereiai ani uai roron. Na ri ei rikek kipo uli asereiai ani uai rikek.

¹⁸ Ei roron parik kapa angkoai si asereiai ani uai rikek. Na ei rikek parik kapa angkoai si asereiai ani uai roron.

¹⁹ Ri ei aongos voiang parik kipa uai ani uai roron, ki tanga suai aniria na ki asuai aniria nei kut.

²⁰ Asukang vang, mi kinle iria si uai iria.

Parik natapa nas imi

(Lk 13:25-27)

²¹ Parik ta ri vap aongos voiang kipo songo iau ta ‘Volava, Volava,’ kian palak nei vainagoan e metekuku. Sikei riria papalik kipo usiusing kana vubuk a mamai e metekuku.

²² Si taun ang, vap miang ki antok iau, ‘Volava, Volava, namemta kus amalangas si asan im na namemta lu suai ani ri ingua si asan im, na namemta abis a keve bil i vilvil ataping miang si asan im.’

²³ Sikei, na antok iria, ‘Parik natapa nas imi, mi pasal suai anig, nami na mamain ta katakai i putuk saupai.’

Ngono kelkelai

(Lk 6:47-49)

²⁴ Riria kipo longong kag keve mengen kana na kipo abis using ia, kipo asukang val mangsikei a igenen nas kata abis kana lu kuli at.

²⁵ Langit kata usen, na molong ka but asiang, na malu kala malu arikek a lu ke, sikei parik katapa tabut using kata akevkevai kuli at.

²⁶ Au na riria kipo longong kag keve mengen kana na kipo tav using ia, kipo bil val mangsikei a igenen nio kata abis kana lu kuli kone palau.

²⁷ Langit kata usen, na molong ka but asiang, na malu kala malu arikek a lu ang na kala tabut aongos luai.”

²⁸ Si taun ang a Iesu kala akamusai ani keve mengen ang, petau lava ang kilapo taping ani kana akalkalit,

²⁹ using kapo mengen iria val igenen atogon kitmat na parik val kari keve vap malangas ani saupai.

8

Iesu kata vil ato na igenen tapak (Mk 1:40-45; Lk 5:12-16)

¹ Au na si taun kala kiksiang le kuli mulang, petau lava kila using ia.

² Na mang igenen tapak kamela sovusulai singina na kala antok, “Volava, man kupo naung, kupo angkoai si vil adaus anig.”

³ Na kala sulai ani kungana na kala teng e pukun ina na kala antok ta, “Io, napo naung. Pukun im kala serei daus vang!” Na akorong palau na pukun tapak ang kala daus.

⁴ Na Iesu kala antok ia ta, “Ku ago ta mengen amalangas an ani mangsikei ta bil ke, sikei kuan akalit ta pukun im si katakai i sula ani ka suluk

a alilis val kana sausaupai a Moses, ani ri vap asi kari nas ta kulapo daus.”

Iesu kata vil ato na asosokai si ainoinoai i petau i visvis

(Lk 7:1-10; Io 4:43-54)

⁵ Au na kanla palak nei rina e Kaparnaum, na mangsikei a ainoinoai i petau ipo visvis kamela serei singina na kamela sokotuk ia

⁶ asukang ke, “Volava, kag asosokai kalapo matung mat nei lu ta kui tavirimok.”

⁷ Na kala antok ia ta, “Naka pasal na nakan vil ato ia.”

⁸ Na ainoinoai ang kala antok, “Volava, napo tav ro angkoai asi songo alak anim ane nei kag lu, sikei ku posong palau na kag asosokai ka to.

⁹ Using nau kana napo igenen ipo ago neite saupai, na kag petau i visvis kipo kun ago neite kag saupai. Asukang ta man naka asok a mang anu ta ka pasal, na kala pasal. Na man naka asok a mang anu ta ka me, na kamela pakasang. Na man naka asok kag mang asosokai ta ka abis a mang nem, na kala abis ia.”

¹⁰ Si vuk taun ang a Iesu kala longong kana mengen, kala tapping na kala antok a petau vo using ang ania ta, “Napo antok atutuman imi ta parik lak napa arai ani lomlomon kit asukang ke nei liuan i ri Israel.

¹¹ Napo antok imi ta vap miang ki serei le si keve palpal miang i kuli rina na kime sinong si matan angan ve Abaram, Isak na Iakov si vainagoan e metekuku.

¹² Sikei riria akorong i vainagoan ang ki asuai aniria ane komo ane nei vong miting luai na kian tangis velai ngut ngisa.”

¹³ Au na kala antok na vo ainoinoi ang ta, “Ku pasal na ka asukang palau anim val kutala lomlomon.” Na si vuk taun ang palau kana asosokai kala to.

*Iesu kata vil ato na vap miang
(Mk 1:29-34; Lk 4:38-41)*

¹⁴ Na Iesu kanla palak nei lu si Petero na kanla arai ani omona i Petero sipo matung malepen ta mulak.

¹⁵ Na kala sigil a kungana na malepen ang kala pasal suai ania. Na kala tadut na kalapo sasagi ania.

¹⁶ Ngelik i taun ang, kime lapo serei singina ta vap miang ingua katapo aol iria. Na kame lapo kirikai suai ani keve ingua ang ta vuk mengen lik palau. Na kapo vil ato aongos iria kitapo malepen.

¹⁷ Nang asi vil apunuk ani mengen ang si Esias katakai i kus amalangas ta, **Ninia akorong kata sunguk kara keve ngau na kata asalak kara keve malepen.**

*Marai i usiusing ani Iesu
(Lk 9:57-62)*

¹⁸ Iesu kala arai ani petau lava aulitai ina na kala asok asi kokos aputuk ane mang palpal.

¹⁹ Au na mangsikei a igenen malangas ani saupai kamela antok ta, “Katakai i akalit, nau naka auai ve numai si saka oring an ku pasal ia.”

²⁰ Na Iesu kala antok ia, “Ri kauvek kei kipo atogon kari mata na ri mani i nei pangau kipo atogon ting, sikei igenen i pukun kapo kovek ta ring asi aoros ani patuna.”

²¹ Na kana mang nat i akalit kala antok ia, “Volava, ku naol suai tapai anig na nakan mo tapai ani mamai.”

²² Na Iesu kala antok ia ta, “Ku using iau. Atal-ipai ani ri vap mat na ki mo kari keve matmat.”

Kitmat i rai kala luai
(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

²³ Au na kala kokos kuli vul na kana keve nat i akalit kila kun auai ve nia.

²⁴ E nei laman rai lava kala serei, na to kalapo lak nei kari vul, sikei nia katapo rot.

²⁵ Na kianla pangun ia, “Volava, ku asapang ira. Tara puka kana!”

²⁶ Na kala sui iria ta, “Marai sa na mipo leng? Nami na vap lomlomon kudik.” Na kala tadut na kala atakun a malu ve to asi karilong kamus, na luai lava kala pitik.

²⁷ Na keve nat ang kilapo sugul luai, na kilapo sui ta, “Au si saka igenen an kana na malu ve to kipo kun longong korong ania?”

Iesu kata vil ato na ngono igenen sangan ta ingua

(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

²⁸ Na kanla serei e mang palpal, si palpal ang si ri Gadareno. Na pongua na igenen sangan ta ingua kilongmela duai ia le nei gom. Kilongtapo aunai i kei alava. Asukang na katapo kovek ta igenen katapo pasal korong a ring ang.

²⁹ Au, kilong mela songosongo ta, “Nat i God, kupo serei asi kam me ve vil sa animem! Sa, kula serei aino ani taun i atung asi me vil akui animem?”

³⁰ Mang takaman vongo katapo susuang e ring vunga lik,

³¹ au na keve ingua ang kila sokotuk ia ta, “Man ku asok suai animem, ku asok imem na namem palak si takaman vongo suke.”

³² Na kala antok iria ta, “Pasal!” Au kila soung na kianla aol a keve vongo ang. Au na takaman vongo aongos ang kila doso asiang taun a ring karkadapan na kianla lus mat nei laman.

³³ Na vap po aiveven vongo ang kila sip, na kianla serei e nei rina na kila atatai ta keve bil aongos ke, na sa kata serei si ngono vo sangan ta ingua ang.

³⁴ Au na nei rina aongos ang kimela soung si me arai ani Iesu. Taun kila arai ania kimela sokotuk ia asi kana pasal pelek suai ani kari palpal.

9

Iesu kata vil ato na igenen soles

(Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

¹ Na Iesu kala kokos kuli vul ane si mang palpal na kanla serei si kana rina.

² Na mang vap kimela serei singina ta mang igenen soles na kapo oros kuli kana pata. Si taun a Iesu kala arai kinle ani kari lomlomon kala antok a igenen soles ang ta, “Ku maramarak, kag nat, kam keve lau rikek, nala lomon suai ania.”

³ Au na ri vap malangas ani saupai kila mengen musik ta, “Igenen ke kalapo mengen i nau varas.”

⁴ Na Iesu kala nas kari lomlomoni na kala antok, “Marai sa mipo atogon a lomlomoni rikek nei vingami?”

⁵ Si i ngono bil ke kapo remrem si antok ania? Nala lomon suai ani kam lau rikek, vo si antok ta ku tapasuk na ku pasal?

⁶ Sikei, asi kami nas vang ta igenen i pukun kapo atogon kitmat kuli rina si kana lomon suai ani rikek.” Le na kala antok na igenen soles ang ta, “Tadut na ku sunguk le kam pata na ku pasal ane rina.”

⁷ Na kala tadut na kala pasal ane rina.

⁸ Na petau lava aongos e iang kila arai ani bil ke, na kilapo leng na kilapo alatun a God using kapo ali kitmat asukang ke ane si igenen ke.

Songo ani Mataio

(Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)

⁹ Au, taun a Iesu kala pasal pelek a ring ang kala arai ani mang igenen kana asan ta Mataio kapo sinong nei lu ipo luk takis. Na kala antok ia, “Me, using iau.” Na kala tadut na kala using ia.

¹⁰ Na kanlapo angan nei lu, na petau duk, vap po luk takis na mamain ta katakai i bil arikek kimela sinong kuvul ve Iesu na kana keve nat i akalit.

¹¹ Na ri Parisaio kila arai ani oring ang na kila sui kana keve nat i akalit ta, “Marai sa na kami katakai i akalit kapo angan kuvul ve ri vap luk takis na ri vap bil arikek?”

¹² Sikei kala longong iria na kala antok, “Vap po to aro parik kipa inongos taun a katakai i vilvil ato, sikei ri malepen vang kipo inongos taun ia.

¹³ Mi pasal na mian nas le na supsupai i vuk mengen ke, **Napo buk arai ani ngorem, parik ta alilis.** Using parik natapa serei asi me songo ani vap korong, sikei ri katakai i bil arikek.”

Laulauan i alal
(Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)

¹⁴ Keve nat i akalit si Ioanes kimela serei singina na kila sui ia ta, “Marai sa na namem ve ri Parisaio namempo alal, na kam keve nat i akalit parik?”

¹⁵ Na Iesu kala antok iria, “Sa nang? Mipo buk atakun ani keve tungana i votauk i pagamau ani ki ago ta urukan mamakus si taun kipo ago kuvul ve nia? Ka atogon a taun iles lak na kila luk suai ani vo tauk i pagamau pelek a keve tungana. Taun ang vanang ki mal lak.

¹⁶ Kapo tav angkoai si tara suisui alak ani vuk vakup tanginang si maus kavang. Man asukang, vuk vakup tanginang ang ka ding pok a maus ang na ka vil alava pok na tading ang.

¹⁷ Na kapo tav angkoai kapa si tara lingai ani vaen tanginang si pauk kavang, vei pauk ang ka tading. Sukana na vaen kala vekai asip na pauk ang kapa kala rikek. Sikei, vaen tanginang vanang kapo ro si pauk tanginang, ani rilong aongos kilong uli ro.”

Kavulik mat na aina malepen
(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

¹⁸ Si taun ang kapo mengen lak iria, mangsikei a ainoinoai kamela palak na kala sovusulai e matana na kala antok, “Kag kavulik katala

tapikon. Sikei kume na kuan amatung a kungam singina asi kana to pok.”

¹⁹ Au Iesu kala tapasuk na kala pasal ve nia kuvul ve kana keve nat i akalit.

²⁰ Na mangsikei a aina katapo uli kui ta tongmasik asukang ta 12 na matas aongos, na kala gingging kolotai alak ania na kanla sigil a su i kana vakup.

²¹ Using kapo lomlomonai musik ta, “Man naka sigil lik palau kana vakup nala roron pok.”

²² Sikei Iesu kala ulpokai na kala arai ania na kala antok, “Ku uruk, kag kavulik. Kam lomlomon kala vil ato pok ua.” Nang palau na aina ang kala to pok.

²³ Au, Iesu kala palak nei lu si ainoinoai ang na kala arai ani ri katakai i kuikui na loek lava,

²⁴ na kala antok ta, “Mi pasal suai, using a kavulik ke parik kapa mat, kapo rot palau.” Na kila los ia.

²⁵ Na petau ang kila sounng ane komo, na kala palak na kanla teng a kungana. Na kavulik ang kala tadut.

²⁶ Na akus ke kala papanai nei palpal aongos ang.

Ngono igenen mata ba kilongla arai pok

²⁷ Au, Iesu kala pasal aliu le iang na mangngono igenen mata ba kilongla tadut using ia, na kilongpo songosongo alava, “Nat i David, ku ngorem imemlong.”

²⁸ Na kanla riuk lak mete lu na ngono ba ke kilongla pataun ia. Na Iesu kala sui irilong ta, “Milongpo lomlomon ta napo angkoai si vil

korong ani nem ke?” Na kilongla antok ia ta, “Io, Volava.”

²⁹ Na kala sigil a matarilong na kala antok, “Io, ka asukang palau val kamilong lomlomon.”

³⁰ Na kilongla mata arai aro pok. Na Iesu kala sokotakun akit irilong ta, “Mi aiveven akit ta ka ago ta mangsikei ka nas a nem ke!”

³¹ Sikei kilongla pasal na kilong anla akusku pulakai tatana nei palpal aongos ang.

Igenen tapo kala mengen korong

³² Au, kila pasal suai na mang vap kimela serei singina ta mang igenen sangan ta ingua na parik kapa angkoai si mengen.

³³ Na Iesu kala kirikai suai ani ingua ang na igenen ang kalapo mengen korong. Na petau ang kilapo taping na kila antok, “Kapo kovek lak i bil asukang ke namemta arai ania nei liuan i ri Israel.”

³⁴ Na ri Parisaio kilapo antok ta, “Kapo luk kitmat le si ainoinoai i ri ingua si kana lu suai aniria.”

Kana ngorem a Iesu

³⁵ Na Iesu kala pasal aongos nei liuan i keve rina lava na keve rina lik, na kapo akalkalit nei kari keve lu i kivung na kapo akus ta akus ro i vainagoan na kapo vil ato na ri vap pelek kari keve maiten na malepen anglok aongos.

³⁶ Taun kalapo arai ani petau lava, kalapo ngorem iria using kitapo makatis na kipo kovek i papakangai, asukang ta ri sipsip kovek i vo aiveven aniria.

³⁷ Au na kala antok kana keve nat i akalit ta, “Uai i nei matang kalapo duk, sikei kipo men lik palau a vap si kopos ania.

³⁸ Asukang na mi sokotuk a Volava i nei matang si kana asok ta vap sian kopos nei kana matang.”

10

Iesu kata asok a 12 na nat asi an abis
(Mk 3:13-19; Lk 6:12-16)

¹ Na kala songo asung kana 12 na nat i akalit na kala alis iria ta kitmat asi kirikai ani ri malanganto rikek, na si vilvil ato ani ri vap pelek a mamain ta mamaiten na malepen anglok aongos.

² Kana na keve asan i 12 na aposel ang. Ainoai ina, Simon, nang kana mang asan ta Petero, na tasina ta Andreas, ri Iakovo ve Ioanes, ngono nat ke si Sebedαιο,

³ ri Pilipo ve Bartolomaio, ri Tomas ve Mataio vopo luk takis ang, na Iakovo si Alpaio, na Tadaio,

⁴ na Simon, mangsikei i ri Kananaio, na Iudas Iskariot vopo alis suai ania asi kana mat.

Iesu kata asok a keve nat asi kari an abis
(Mk 6:7-13; Lk 9:1-6)

⁵ Io, 12 nat ke, Iesu kata asok iria kuvul velai ani atatai ke, “Mi an ago ta pasal an ane nei liuan i ri vap i ngising na mi ago ta an palak an nei keve rina si ri Samareia.

⁶ Sikei, mi pasal taun a keve sipsip mun i ri Israel.

⁷ Na taun mi pasal, mi akusku asukang ke, ‘Vainagoan i metekuku kalapo angasungai.’

⁸ Mi vil ato ri malepen, mi tak atadut ri mat, mi vil adaus ri tapak, mi kirikai ani ri ingua. Parik

mitapa samui, asukang na mi kun alis palau tav luk samui.

⁹ Ago ta luk le an ta saka ring kapkap an nei kami keve asisiang.

¹⁰ Tepe ani pasal ke ka ago, pongua na siot ka ago, pauk i kak ka ago, kipa ka ago, using a igenen abis, kapo ro ka luk kana seupok i abis.

¹¹ Saka rina lava an vo rina lik mipo serei singina, mi gule ta igenen kapo ro na mian ago tung si taun ang mi papelek pok a rina ang singina.

¹² Si taun mipo palak si kana lu, mi poso aro ia.

¹³ Si man kipo ro angkoai si luk ani kami poso amarip, kapo ro ki luk ia. Sikei si man a nei lu ang parik kitapa ro animi, mi luk pok kami poso amarip.

¹⁴ Man a ri si ki tav ainak animi, na kipo misag ani longong ani kami mengen, mi tipngai suai ani kaponpon e kakimi si taun mila pasal suai ani lu ang vo rina ang.

¹⁵ Napo antok atutuman imi ta si taun e mung ka pen roron lik ani ri Sodoma ve Gomora, sikei ri vap i rina ang ki sikei a rikek luai an.

*Mamain ta vilvil akui ki serei
(Mk 13:9-13; Lk 21:12-17)*

¹⁶ Arai, napo asok imi asukang ta keve sipsip nei liuan i ri kauvek kalat. Asukang na mi uli alpok aro luai na mi uli daus luai.

¹⁷ Mi aiveven si ri vap, using ki teng akit imi lak taun a saupai, na ki sasaup imi nei kari keve lu i kivung.

¹⁸ Ki tak imi taun a keve ainoinoai na keve tulava marai ig, asi kami akuskus amalangas e mataria na e mataria i ri vap i ngising.

¹⁹ Man kila alis suai animi e kungaria, mi ago ta urui an ta mian saka mengen vo ngenget an, using a mengen asi kami mengen, mi luk ia si vuk taun ang.

²⁰ Using parik ta nami mianpa mengen, Malanganto i tamamika ka mengen singimi.

²¹ Igenen ka alis suai ani tasina asi an raung ania. Inatus kapa ki puka si tamaria si lau ke, na ri tamaria ve rinaria kapa, ki kun mat si kari inatus.

²² Na ri vap aongos ki mirik animi marai asan ig. Sikei man a si ka tung akit tung si akamusai ina, ka sapang.

²³ Si man ki vil akui imi si mang rina, mi sip ane si mang rina. Napo antok atutuman imi ta parik mipa akamusai ani keve rina aongos i Israel aino ani igenen i pukun ka serei pok.

²⁴ Ri nat i akalit parik kipa tavirimok ani kari katakai i akalit. Na asosokai kapa parik kapa tavirimok ani kana ainoinoai.

²⁵ Nat i akalit ka kuvul palau ve kana katakai i akalit na asosokai ve kana ainoinoai. Au man kitala kin na ainoinoai i lu ta Belsebul, marai sa na kime kun angarimai animi?

Mi lolokovo ani God papalik

(Lk 12:2-7)

²⁶ E iang mi ago ta leng an aniria, using kapo kovek i bil katapo ago nei apupung, ki tav tavas ania. Vo bil katapo mumun, ka tav serei e ring malangas.

²⁷ Sa napo antok imi e ring vong, mi mengen amalangas tatana e mete malangas. Saka mengen an kitapo angtutulibotai tatana, mi songosongo tatana e ring malangas nei rina.

²⁸ Mi ago ta leng an aniria kipo raung a pukun palau na parik kipa raung korong na malanganto. Sikei mi leng vang ani vo raung ang ani pukun ve malanganto aongos nei kut lava i saupai.

²⁹ Arai ani ri tuv. Kipo samui iria ta kapkap lik luai palau. Na parik ta mangsikei iria kapo angkoai si uak ane vunep si man a tamami parik kapa ainak.

³⁰ Io, God katale taot pasuk a keve ung i patumi.

³¹ Asukang na mi ago ta leng an. Nami mipo marmarai lava luai ani mamain ta tuv duk.

*Amalangas ta Iesu e mataria i ri vap
(Lk 1:8-9)*

³² Riria kipo atitipas tatag e mataria i ri vap, asukang nau kapa naka kun atitipas tataria e matana i mamai e metekuku.

³³ Sikei, ninia kapo agel suai anig e mataria i ri vap, nau kapa na kun agel suai ania e matana i mamai e metekuku.

*Marip parik, sikei samele
(Lk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ Ago ta lomom an ania ta natame serei asi me asinong ani luai kuli rina, parik. Nata serei ani nala alis samele.

³⁵ Kag serei ka vil a **ri angutama ta ki tapagal angталиungai, ri angnanan, na ri angomonan kapa. Mang anu ka marala na mang anu.**

³⁶ Na keve vap ipo marala ani igenen, ki serei le nei kana lu akorong.

³⁷ Si kapo lomon alava na tamana ve rinana anig, parik kapa roron angkoai anig. Na si kapo lomon alava kana nat vo kavulik, parik kapa roron angkoai anig.

³⁸ Na man a si parik kapa sunguk kana ngakputuk na ka using iau, parik kapa roron angkoai anig.

³⁹ Si kapo teng akit si kana to, ka amun ia. Na si kapo amun kana to anig, ka sabonai ania.

Seuseupok

(Mk 9:41)

⁴⁰ Si kapo ainak animi kapo ainak anig. Na si kapo ainak anig, kapo ainak ani vo asok ang anig.

⁴¹ Si kapo songo alak na katakai i kus amalangas taun ia, using kapo katakai i kus amalangas, ka luk a seupok i kus amalangas, nang palau. Na si kapo songo alak na igenen korong taun ia using kapo igenen korong, ka luk a seupok i igenen korong, nang palau.

⁴² Au sikei, si kapo alis ta men laman livus si mangsikei i vap mailik vopo using ke anig, napo antok atutuman imi ta parik kapa angkoai si ngaudap ani kana seupok.”

11

¹ E mung i Iesu kala kamus ta atatai ani kana 12 na nat i akalit, kala pasal le iang ane nei kari keve rina asi kanan vil akalit na kan akuskus.

Susui si Ioanes katakai i asing tauia

(Lk 7:18-35)

² Au na Ioanes kala longong le nei lu i akangbat na keve avibisan si igenen i akanangai ke, na kala asok kana keve nat i akalit

³ si an sui ania asukang ke, “Numai tutuman vang kana na igenen vo me serei ke, vo nging namemla atu lomlomon ta mangsikei petekai?”

⁴ Na Iesu kala antok iria ta, “Mi papok na mianla mengen amalangas a Ioanes ta sa mitala arai ania na mitala longong ia.

⁵ Ri mata ba, kilapo ararai pok. Ri soles, kilapo pasal korong. Ri tapak, kilapo rangrangis aongos, na ri talinga bot, kilapo longong korong. Riria kitala mat, kilapo tapasuk pok. Ri vap mailik, kilapo longong a akus ro.

⁶ Kapo tauia na igenen ang nang parik kapa savang marai ig.”

⁷ Au, kila pasal suai na Iesu kalapo atatai a petau lava ang ta Ioanes. “Mita pasal ane ring varasai palau si kami an arai ani sa? Ani tavuang kapo lulu angpok si malu?

⁸ Au, man parik, na marai sa mita pasal? Asi kami arai ani igenen maus ta maus ro luai? Parik. Vap ang kipo maus ta maus roron luai kipo ago nei keve lu lava si ri tulava.

⁹ Au, man parik, na marai sa mita pasal? Asi kami an arai ani katakai i akus? Io, ninia vanang! Na kapo lakat ani katakai i kus amalangas.

¹⁰ Kana vang na igenen ke kita salik tatana asukang ke, **Arai, naka asok kag asosokai aino anim. Ninia kan itoiton aino kam selen.**

¹¹ Napo antok atutuman imi ta nei liuan i ri vap aongos i kuli rina kapo kovek ta mang anu katakai tung alakat i Ioanes, katakai i asing tauia. Sikei

lak, si kapo liklik luai nei vainagoan i metekuku, kapo lakat ania.

¹² Na le si taun i Ioanes katakai i asing tauia tung kana, vainagoan i metekuku kalapo bil asi angrudualai marai ina, na ri vap marala kipo buk ani ki visvis asi kari luk palau ania.

¹³ Io, keve katakai i kus amalangas tung si Ioanes na keve mengen ang nei buk i saupai kitala mengen i kus amalangas.

¹⁴ Na si man mipo usausa si ainak ania io, ninia kana vang na Elias, nia sime serei ang.

¹⁵ Si kapo togon talinga, kapo ro ani ka longong.

¹⁶ Naka altongai ani matan polpolokan i taun ke ta sa? Io, kipo asukang ta inatus lik nei ring ipo asesel na kipo sinong i songosongo ane si keve tungaria ta,

¹⁷ ‘Namemtala kuikui animi na parik milapa mika. Namemtala tangam akurkurai animi na parik milapa radaupa.’

¹⁸ Arai, Ioanes kata serei na parik kapa angan na inum, na kila antok ta kapo sangan ta ingua.

¹⁹ Au na kana na igenen i pukun kamela serei na kalapo angan na inum, na kila antok, ‘Arai ta igenen ramit suke. Arai ta igenen buk inum alava suke. Arai ta igenen suke kapo angtunganan ve ri katakai i luk takis na ri katakai i bil arikek!’ Nang a laulauan kapo akalit ta masam kapo tutuman.”

Magilai kuli tav lomlomon pokai

(Lk 10:13-15)

²⁰ Au le na kalapo mengen amaiten ani keve rina ang kata abis a keve vilvil ataping miang singiria using parik kitapa lomlon pokai.

21 “Ka rikek animi, ri Korasin! Ka rikek animi, ri Betsaida! Using man nganing ri Turo ve ri Sidon kita arai ani keve abis i vilvil ataping ang mitala arai ania, kila lomon pokai lenginang na ki alakai ani maus i mamakus na ki mo nei vuta.

22 Sikei napo antok imi ta si taun i sausaupai ka pen roron lik ani ri Turo ve ri Sidon, sikei nami mi sikei a rikek luai an.

23 Au na nami ri Kaparnaum, mipo buk vil alakat luai animi, ingko? Parik vang! Ki so asiang luai tatami ane si rina i mat. Man nganing a ri Sodoma kita arai ani keve abis i vilvil ataping ang mitala arai ania, oro kana kipo ago lak si taun ke.

24 Arai, si taun i sausaupai ka pen roron lik ani ri Sodoma, sikei nami mi sikei a rikek luai an.”

*Mi pasal ane singig na mime ausai
(Lk 10:21-22)*

25 Na si vuk taun ang Iesu kala antok, “Mamai numai a Volava i metekuku na kuli rina. Napo alatun ua using kutala amunai ani keve nem ke pelek ri katakai i masam na ri vap malangas, na kula amalangasai ania si mamain ta nat lik.

26 Tutuman mamai, using numai akorong kupo buk ia ani ka asukang.

27 Mamai katala alis a keve bil aongos singig. Na kapo kovek ta sikei kapo uskorong kana nat, sikei tamana papalik. Na kapo kovek ta sikei kapo uskorong a tamana, sikei kana nat papalik kuvul ve ria kana nat kapo buk asi kana amalangasai aniria tatana.

28 Mi me ane singig, nami mipo mamal na mipo asalak alava. Mime, na mime luk a aus singig.

²⁹ Mi sunguk kag kamung na mi luk akalit singig, using nau napo igenen ananap na parik napa vil alava iau. Mi sunguk ia na malanganto imi ka sabonai ani ausai.

³⁰ Using kag kamung kapo kalakala, na kag asasalakan parik kapa maiten.”

12

Rok kon si taun i atailai
(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)

¹ Si taun ang Iesu katapo pasal aliu nei matang kon si taun i atailai. Na kana keve nat i akalit kila buk angan na kilapo rok a mang matan kon na kilapo angan ia.

² Na ri Parisaio kila arai ani oring ke na kila antok ia, “Arai ta kam keve nat i akalit sukana kilapo abis a lau kapo tav angkoai si abis ania si taun i atailai.”

³ Na kala atai iria, “Au si parik lak kana mitapa tataot a akuskus i David na sa kata abis ia si taun katapo buk angan, ninia ve keve tungana?”

⁴ Kata palak nei lu si God na kala angan a pok i asinong akipai ang voiang kapo tav angkoai ania si angan singina, na ani keve tungana kapa parik, sikei ri katakai i sula papalik.

⁵ Pua, parik mitapa tataot nei buk i saupai ta ri katakai i sula i nei rina i atailai? Using kipo uli putuk ani sausaupai i taun i atailai sikei lak parik kipa rikek singina.

⁶ Napo antok imi ta kapo atogon a mangsikei kana kapo tavirimok ani rina i atailai.

⁷ Si man mitala nas aro na supsupai i mengen ke, **Napo buk a ngorem, parik ta alilis**, parik

nganing milapa angkoai si poso arikek ani vap po ro ke.

⁸ Using a igenen i pukun kapo Volava i taun i atailai.”

Igenen kunga mat
(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)

⁹ Au, kala papelek a ring ang na kanla palak nei kari lu i kivung,

¹⁰ na mangsikei a igenen kunga mat kapo ago. Na kilapo sui ia, “Au si kapo angkoai si vilvil ato si taun i atailai?” Using kitapo buk aoles ania.

¹¹ Na kala antok iria, “Si man a mang sikei imi kapo atogon kana sipsip na sipsip ke kala uak nei mata si taun i atailai sa, kula arai palau ania? Parik kunlapa tak alak suai ania?”

¹² Sa kapo laba si to si igenen na si sipsip? Sukana kapo malangas ta kapo angkoai aro si pakangai si taun i atailai.”

¹³ Le na kala antok a igenen ang ta, “Ku koros a kungam.” Na igenen ang kala koros ia na kala pukunan aro pok val kana mang palpai kunga.

¹⁴ Sikei ri Parisaio kila soung na kian lapo gulegule selen ta ki saka raung an ania.

Iesu ke God ta asosokai

¹⁵ Au, Iesu kapo malangas kari lomlomoni na kala papelek a rina ang. Na vap miang kipo using ia na kapo vil ato kari keve malepen aongos.

¹⁶ Na kapo atakun iria si ago ta mengen amalangas an tatana,

¹⁷ asi vil apunuk ani sa na katakai i kus amalangas Esias kataka posong ia,

18 Arai, kana na kag asosokai natala songo ia. Napo buk ia na napo uruk ania. Naka alis ia ta Malanganto ig na ka mengen ta sausaupai korong si mamain ta palpal vap i ngising.

19 Parik kapa anggegelai vo songosongo. Parik kipa angkoai si longong ani kalingana nei keve selen i rina.

20 Parik kapa angkoai si ka putuk a bil kapo pepe. Na parik kapa angkoai si ka vil amat a kalupa vo buk mat. Tung si kana sausaupai korong na ka aging suai ani mamain ta kitmat.

21 Mamain ta palpal vap i ngising ki atung kari lomlomon si asan ina.

Iesu ve Belsebul

(Mk 3:20-30; Lk 11:14-23; 12:10)

22 Au, kimela serei singina ta mang igenen ingua katapo aol ia na kapo mataba na kapo tapo. Na kala vil ato na igenen ke asi kana arai na ka mengen korong.

23 Na ri vap aongos kilapo taping na kila antok, “Au, si kana? Nia na nat i David ingko?”

24 Sikei ri Parisaio kila longong na kila antok ta, “Igenen ke kapo abis ta kitmat le si Belsebul nang a tulava si ri ingua asi lu suai ani ri ingua.”

25 Na kala nas kari lomlomonai na kala antok iria, “Man a vap i nei vainagoan ki angvis pok, kanla tagoeng a matan vap ang. Vo man a saka rina an vo saka angtama an kila angvis pok, nginlak parik kipa angkoai si tung akit.

26 Man a Satan kapo uli lu suai pok ani Satan, nang kapo vil atagalang pok ia. Au na kana vainagoan ka saka tung akit an?

²⁷ Man napo kirikai suai ani ri ingua ta kitmat i Belsebul, nei vanang? Kami keve nat kipo kun kirikai suai aniria ta kitmat i si? Arai, kami keve nat ki akalit pok imi ta kami kapau.

²⁸ Sikei, using kana napo kirikai suai ani ri ingua ta kitmat i Malanganto i God, nang ninia vanang kapo akalit amalangas ta kana vainagoan a God kalapo serei singimi.

²⁹ Kapo saka angkoai an si mangsikei ka palak nei lu si igenen dual na kan ainau kana keve bil, man parik kapa got tapai ani igenen dual ang? Le lak na kapo angkoai si ainau ani keve bil i nei kana lu.

³⁰ Ninia parik kapa tung ve nau, nang palau kapo tu talang iau. Na ninia parik kapa sosongo aiton ve nau, nang palau kapo musa suai.

³¹ Au, e iang vanang napo antok imi ta keve rikek na keve mengen i nau varas si ri vap, kapo angkoai si lomom suai ania. Sikei si nau varas ani Malanganto, parik luai kapa angkoai si lomom suai ania.

³² Si kapo mengen arikek ani igenen i pukun kapo angkoai si lomom suai ani kana rikek, sikei nia kapo mengen arikek ani Malanganto Gogoai, parik luai kapa atogon lomom suai ani kana rikek. Kana na iles si taun ang e mung.

*Arai kinle ani iei si uai ina
(Lk 6:43-45)*

³³ Ku sukal a ei roron na ka uai ai ani uai roron, vo ku sukal a ei rikek na ka uai ai ani uai rikek. Using a ei kipo kinle ia si uai ina.

³⁴ Nami na keve natnat i kene. Mi saka mengen aro an man kami lau kapo rikek? Using a ngurumi kapo asoung asereiai ani bil ang na vingami kapo duk tatana.

³⁵ Igenen ro ka asoung asereiai ani roron le si tauia i kana keve roron, na igenen rikek ka asoung asereiai ani rikek le si tauia i kana keve bil rikek.

³⁶ Napo antok imi ta si taun i sausaupai siksikei a igenen kan mengen amalangas aongos ta kana keve mengen rikek i la mengen.

³⁷ Using si kam keve mengen nia vanang kan akala ua, vo kan sausaupai anim.”

*Kita buk a akanangai
(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)*

³⁸ Au, na mang keve Parisaio ve ri vap malangas ani saupai kila antok ia, “Katakai i akalit, namempo buk arai anim si vil ani mang akanangai i vilvil ataping.”

³⁹ Na kala antok iria, “Vap rikek i taun ke, ki uli putuk ani kari angosongon ve God. Kana kipo buk arai ani akanangai, sikei napo tav ainak si alis ta mangsikei. Akanangai palau i Ionas, katakai i kus amalangas, kapo ro ki arai ania.

⁴⁰ Using **Ionas kata ago nei vingana i ielava ani potol a mangias na potol a vong**. Au na igenen i pukun kapa ka kun ago ani potol a mangias na potol a vong e nei vunep.

⁴¹ Ri vap i Nineve ki tapasuk ve matan polpolokan ke si taun i sausaupai iles, na kari lomon pokai si kana apasa na Ionas ka akalit amalangas pok na matan polpolokan i taun ke

ta kari vinga kit. Sikei mi arai, igenen ke kana e matami kapo lavlabat ani Ionas.

⁴² Na ainan tulava i ring vunga ang ka kun tapasuk ve matan polpolokan i taun ke si taun i sausaupai iles. Na lau roron ang kata abis ia si taun i Solomon, ka akalit iria ta kari lau rikek. Using ninia kata pasal le ring vunga luai asi kana me kolongong ani masam si Solomon. Sikei mi arai, igenen ke kana e matami kapo lavlabat ani Solomon.

Ingua kame serei pok
(Lk 11:24-26)

⁴³ Taun a ingua ka sounng pelek a igenen, ka paliu si keve ring kapo kovek i laman na kanpo gule ring asi kanan ausai. Na man parik kapa sabonai korong

⁴⁴ kala antok, 'Kapo ro naka papok ane si kag lu nata pasal pelek ia.' Si vuk taun ang kamela serei, kala sabonai ta kapo vauvau na kitala gala ia na keve bil kipo sinong aro.

⁴⁵ Au, kala pasal na kanla songo le na mang limalengua na ingua voiang kipo rikek alava luai ania, na kimela riuklak na kila ago e iang. Na aka-musai i tungtungan si igenen ke kala rikek luai ani aino. Ka asukang palau kapa si polpolokan rikek i taun ke."

Rinana ve keve tasina i Iesu
(Mk 3:31-35; Lk 8:19-21)

⁴⁶ Si taun ang katapo mengen lak a petau ang, rinana na keve tasina kime lapo tung e komo na kipo buk mengen ania.

⁴⁷ Na mangsikei kala antok ia, “Arai ta rinam ve keve tasim kipo angtung e komo na kipo buk mengen anim.”

⁴⁸ Na kala ngenget a vo mengen amalangas ang ta, “Si akorong kapo rina, na ri si akorong kipo keve tasig?”

⁴⁹ Na kala so akalitai ane si kana keve nat i akalit na kala antok, “Kana vang a rina na keve tasig.

⁵⁰ Using man a si kapo usiusing kana vubuk a mamai e metekuku, nia vanang kapo tasig, kapo taug na kapo rina.”

13

Kankanuai i mengen ani katakai i sukal (Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)

¹ Si taun ang palau Iesu kala soung le nei lu na kan lapo sinong ngere lo.

² Na petau tavirimok kimela kirkirimai aulitai ania, asukang na kala kokos kuli vul na kan lapo sinong. Ri vap aongos kipo angtung lava e ngerelo.

³ Na kalapo mengen iria ta keve bil miang si kankanuai i mengen asukang ke, “Mangsikei a katakai i sukal kata sapungai ani kana keve katui i pok e matan.

⁴ Na mang matan katui kanpo uak e selen na ri mani kimela angan ia.

⁵ Na mang matan katui kianlapo uak si ring iatan, kapo tav angkoai roe, na using parik kapa atogon roe lava kala polok sumasuma,

⁶ na sinang kala ngan amak ia using kapo kovek i mis.

⁷ Na mang matan katui kipo uak nei ring kakaulan na kanla polok alak ve nia na kala palun runguk ia.

⁸ Na mang matan katui kipo uak nei roe roron, na kipo polok alak na kipo uai, mang matan kipo uai ta 30, na mang matan ta 60, na mang matan ta 100 alak ani keve katui i sukal ang.

⁹ Man a si kapo atogon talinga, kapo ro ka longong!”

Lomlomonai i Iesu si akuskus si kankanuai i mengen

(Mk 4:10-12; Lk 8:9-10)

¹⁰ Au, kana keve nat i akalit kimela serei singina na kila sui ia ta, “Marai sa na kupo mengen iria si kankanuai i mengen?”

¹¹ Na kala polpol iria asukang ke, “Malangas i keve bil mumun i vainagoan i metekuku, kakami asi atogon. Sikei riria, parik.

¹² Using man a si kapo atogon, ki ngaupap ia, na man a si kapo atogon men lik, io, men lik ang kapo atogon ia, ki luk suai vang ania.

¹³ Nang tukulai ina napo mengen iria si kankanuai i mengen. Using kantanem kipo guleg-ule, sikei ki tav sabonai, na ki kokolongong sikei ki tav nas na parik kipa malangas.

¹⁴ Singiria kalapo punuk na mengen i kus amalangas ang ta Esias, **Mi uli longong sikei lak mi tav malangas. Mi uli arai sikei lak mi tav tun kinle.**

¹⁵ Io, pakangat i vap ke kalapo tabat. Parik kilapa angkoai si longong ta talingaria. Kilapo

apilum akit na mataria vei nganing kila arai korong na ki longong ta talingaria na ki malangas ta pakangat iria na kila sasakol na naka vil ato iria.

¹⁶ Sikei, roron si matami using kapo arai korong na talingami using kapo longong.

¹⁷ Napo antok atutuman imi vang kana ta mamain ta katakai i kus amalangas ve keve vap korong kitapo buk alava asi kari arai ani keve bil ke kana milapo arai ania na parik kita lapa arai ania. Na kitapo buk alava asi kari longong ani keve mengen ke kana milapo longong ia, na parik kita lapa longong ia.

Supsupai i kankanuai i mengen ani katakai i sukal

(Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)

¹⁸ Au mi longong vang na supsupai i kankanuai i mengen ang.

¹⁹ Man a mangsikei kapo longong a akus i vainagoan na parik kapa malangas ia, igenen rikek kapo serei na kapo ngai suai ani nem i sukal ang e vingana. Ninia vanang na katui i sukal ang nei selen.

²⁰ Au na katui i la uak si ring iatan, nang ninia kata luk a mengen na sumasuma kala uruk singina.

²¹ Sikei using kapo kovek i mis, kana to i lomlomon kapo kudik palau. Si man a maiten vo vilvil akui kala serei singina marai mengen ro ang, kala uak sumasuma palau.

²² Na katui i la uak si ring kakaulan, nang ninia katala longong a mengen, sikei keve mamaiten i

kuli rina ke na lomlomonai using ani tauia kala vil bat na mengen ro ang na kalapo kovek i uai.

²³ Au na katui i la uak nei roe roron ang, nang ninia kapo longong a mengen na kalapo malangas ia. Na kalapo aunai uai alaba asukang ta 100 na 60 na 30 alakat ani sa i sukal ang.”

Kankanuai i mengen ani uriuri nei liuan i matang ro i kon

²⁴ Au na kala mengen iria ta mang kankanuai i mengen. “Vainagoan i metekuku kapo asukang val igenen kata sukal kana keve katui roron nei kana matang.

²⁵ Sikei, si taun ri vap aongos kilapo rodot, kana igenen ipo marala ania kala serei na kamela sukal le na keve uriuri rikek nei liuan i kana keve kon na kala pasal.

²⁶ Taun a keve kon ang kila kovkov na kila bokol alak, keve uriuri ang kila kun bokol.

²⁷ Au, keve asosokai si vo tauk i matang ang kimela serei na kila sui ia, ‘Volava, parik kutapa sukal katui ro papa nei matang suke? Marai sa na kalapo atogon uriuri nei matang ang?’

²⁸ Na kala antok iria ta, ‘Mangsikei a igenen atogon marala singig kata abis na abis ang!’ Au na kila sui ia ta, ‘Au sa kupo buk ani namem an auk iria?’

²⁹ Na kala antok ta, ‘Parik, ka ago tapai. Vei nganing si man mianla auk iria, mianla purut kuvul nganing iria ve keve kon ang.

³⁰ Lomon suai aniria kuvul ve keve kon ang na ki polok alak kuvul tung si taun sian dok. Na si taun ang naka antok a vap sian dok ang ta, mi

auk suai aino tapai ani uriuri ang na mi pis kuvul iria asian ani. Au le vang na mi rok aiton na keve kon ang ane nei kag lu ipo asinong pok.’ ”

*Kankanuai i mengen ani katui lik i ei na yeast
(Mk 4:30-32; Lk 13:18-21)*

³¹ Au, kala mengen iria ta mang kankanuai i mengen. “Vainagoan i metekuku kapo asukang ta katui i sinapeo mangsikei a igenen katan suka ia.

³² Kantanem kapo katui lik luai i keve katui aongos, sikei man kala polok kala serei alava ani keve suksukalan aongos i nei matang na kala bil val ei akorong. Na ri mani i nei pangau kimela serei na kime lapo ting kuli keve ngakan ina.”

³³ Au, kala mengen iria ta mang kankanuai i mengen. “Vainagoan i metekuku kapo asukang ta yeast nang a aina kata luk ia na kala angvilai ania ve potol a pakut lava i palaua, na kala bakang tung si palaua aongos ang kala yeast an.”

*Selen i alis ani kankanuai i mengen
(Mk 4:33-34)*

³⁴ Iesu kata mengen dong a petau lava aongos ang si kankanuai i mengen. Parik katapa mengen iria si mang selen.

³⁵ Asi vil apunuk ani mengen ang si katakai i kus amalangas ta, **Naka mengen si kankanuai i mengen na nakan atangis a keve bil katapo mumun le si taun i asisinong.**

Supsupai i kankanuai i mengen ani uriuri rikek

³⁶ Au, kala papelek a petau ang na kanla palak nei lu. Na kana keve nat i akalit kimela

serei singina na kila antok ia ta, “Ku mengen amalangas imem ta supsupai i mengen i uriuri nei matang.”

³⁷ Au, kala polpol iria asukang ke, “Vo sukal ang ani katui roron ang, nia na igenen i pukun.

³⁸ Matang ang, nia na kuli rina ke. Na keve katui roron ang, riria na vap i nei vainagoan. Na keve uriuri ang, riria na vap ang si igenen rikek.

³⁹ Au na igenen marala ang, voiang kata sukal iria, ninia na vo petau. Taun i dok, nia na akamusai i taun. Na keve vap sian dok, riria na mamain ta angelo.

⁴⁰ Na keve uriuri ang kian auk iria na kian ni, io ka asukang palau si akamusai i taun.

⁴¹ Igenen i pukun ka asok kana keve angelo nei liuan i kana matan vap si kana vainagoan na kian auk suai aongos ani saka bil an kapo asereiai ani lau rikek na aniria kipo putuk saupai.

⁴² Kian asuai aniria nei kut karkarian luai na e iang kian aloi alaba velai ani ngut ngisa.

⁴³ Si taun ang a vap korong kian mang val makarap nei vainagoan ang si tamaria. Si kapo atogon talanga kapo ro ani ka longong.

Potol a kankanuai i mengen

⁴⁴ Vainagoan i metekuku kapo asukang val igenen kata sabonai ani bil atogon samui lava nei mangsikei a matang na kala amunai aro pok ania. Le na using kapo uruk alaba luai kanla atos suai ta kana togtogon aongos na kamela samui na matang ang.

⁴⁵ Vainagoan i metekuku kapo asukang kapa val mang igenen atos kata pasal si an gule iat samui lava.

⁴⁶ Taun kanla sabonai ani mang vuk iat kapo samui laba luai na kapo aunai roron, kala pasal pok na kanla atos suai ta kana togtogon aongos le na kanla samui na iat ang.

⁴⁷ Vainagoan i metekuku kapo asukang kapa val mang vap kita asiangai ani uvene laba ane nei laman na ri ien anglok kianla tuang singina.

⁴⁸ Taun kala duk kila tak alak ia ane ngerelo. Au kianla sinong i lukluk dong ani tepe ta ri ien ro na kipo asuai akipai ani ri ien rikek.

⁴⁹ Ka asukang palau si akamusai i taun. Ri angelo ki serei na kime pagal na vap rikek le nei liuan i vap korong.

⁵⁰ Na ki asuai aniria ane nei kut karkarian lava na e iang kian aloi alaba velai ni ngut ngisa.

Mamain ta togtogon tanginang na kavang

⁵¹ Au, milapo malangas aongos na keve bil ke?" Na kila antok ia ta, "Io."

⁵² Na kala antok iria, "Asukang na keve vap malangas ani saupai man kilapo palak nei kuvkuvulan i vainagoan i metekuku, kipo asukang ta votauk i lu kapo akalit amalangas ta mamain ta togtogon miminaungan tanginang na kavang i nei kana ring ipo asinong."

Ri Nasaret kita kirikai ani Iesu (Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)

⁵³ Au, Iesu kala kamus si keve kankanuai i mengen suke na kala pasal aliu le iang.

⁵⁴ Na kamela serei si kana rina akorong na kalapo tutapong vil akalkalit nei kari lu i kivung. Na kilapo aunai taping na kila sui, “Au, ike lik kana kata luk na masam ve kitmat i vilvil ataping ke le voi akorong?”

⁵⁵ Parik kana na nat ke si katakai i abis lu ke? Parik kana ta rinana ta ri Maria? Na keve tasina ta ri Iakovo, Iosep, Simon na Iudas?

⁵⁶ Na parik ta keve tauna kana kipo ago ve tara? Nei vanang? Ike lik kata luk na keve bil ke le voi?”

⁵⁷ Na kilapo savang singina. Sikei kala antok iria ta, “Katakai i kus amalangas, vei kavpo atogon asan si mang keve rina, sikei si kana rina akorong, na mete kana lu, parik.”

⁵⁸ Na parik katapa abis vilvil ataping duk e iang using kitapo tav lomlomon.

14

Lam rongok ani Ioanes katakai i asing tauia (Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)

¹ Si taun ang a tulava Erodes kala longong ta Iesu kalapo atogon asan lava.

² Na kala antok kana keve asosokai ta, “Ninia palau nang a Ioanes katakai i asing tauia ke nang katala to pok. Tukulai ina na kapo atogon a kitmat asukang asi vil ani keve nem ke.”

³ Using Erodes katala asok asi teng akit ani Ioanes na ki got ia na kianla alakai ania nei lu i akangbat. Tukulai ina si Erodias, kisngana i tasina Pilipo.

⁴ Using Ioanes katapo uli mengen ania ta, “Parik kapa korong ta ku osongon ia.”

⁵ Asukang na katapo uli buk raung suai ania, sikei parik katapa vil korong ia using katapo leng ani ri vap, using kitapo mengen ta kapo mangsikei a katakai i kus amalangas.

⁶ Au, mangsikei a taun Erodes kala vil matan angan asi nanauai ani taun i kari ingus ania. Na si taun i matan angan ang kana kavulik a Erodiyas kalapo mikamika. Na Erodes kalapo mangal alava luai ani kavulik ke sipo mikamika ang

⁷ na kala antok ia ta ka alis ia ta saka nem an kapo buk ia. Na kapo aunai atuvala ta kapo tutuman kana mengen.

⁸ Au, rinana kala antok sumasuma ia, na kamela kin ta, “Ku alis iau kana ta vangang ina i Ioanes, katakai i asing tauia nei gapai.”

⁹ Na tulava kala mamakus. Sikei using katala atuvala tatana, na keve vap lava kipo sinong, asukang na kala ali mengen ani ki abis ia.

¹⁰ Au kianla lam rongok a ngona i Ioanes nei lu i akangbat.

¹¹ Na kila asiang a vangang ina nei gapai na kimela alis a kavulik ang tatana na kanla alis ia si rinana.

¹² Na e mung kana keve nat i akalit kimela sunguk suai ani pukun ina na kianla kepai ania, le na kianla mengen amalangas a Iesu.

*Iesu kata amasung a petau tavirimok
(Mk 6:30-44; Lk 9:10-17; Io 6:1-14)*

¹³ Taun a Iesu kala longong na sa katala serei, kala kokos papalik kuli vul ane si mang vuk rina vauvau. Na ri vap kila longong asukang ke na kila using ia e selen palau, le nei keve rina.

14 Na kanlapo ung sabonai ani vap duk, na kalapo ngorem iria, na kala vil ato kari keve vap malepen.

15 Na kalapo ngelik na keve nat i akalit kimela serei singina na kila antok ia ta, “Ring ke kapo vauvau na kalapo vong. Ku asok suai ani petau ke ane nei keve rina na kian samui pok aniria.”

16 Na Iesu kala antok iria, “Parik kapa maiten ani ki pasal suai. Nami akorong mi li pok iria.”

17 Na kila antok ia ta, “Namempo atogon palau kana na palpalima na saui na pongua na ien.”

18 Na kala antok ta, “Luk iria ane ke ane singig.”

19 Na kala luk a palpalima na saui ang na pongua na ien na kala tarak ane metekuku, na kala posong aro ia, le na kala tevetevek a saui ang dong a keve nat ang, na keve nat ang kila lilis aliu ani petau ang tatana.

20 Na riria aongos kila angan na kila masung aro. Na kila lukluk akuvul a keve inongos i pok na kila asiang aduk a 12 na tepe lava tatana.

21 Na vap tauan ang kita angan, tataot iria katapo 5,000 aongos, sikei parik kapa taot na ri aina ve ri nat lik.

Pasal kuli laman

(Mk 6:45-52; Io 6:15-21)

22 Au na kala asok kana keve nat i akalit ta ki kokos aputuk aino, na nia asi kana asok suai tapai ani petau ang.

23 E mung palau i kana la asok suai ani petau ang kala palak papalik ane si mang mulang si kanan sokotuk. Kalapo tenei vong na ninia papalik kalapo ago.

24 Sikei a vul ang lenginang kata lapo voko avunga ni ring kolo na kapo suang to using a vuk malu kapo tu talang ia.

25 Si tapading i tangat i tenei vong ang kala pataun iria na kapo pasal aliu kuli laman.

26 Si taun kila arai ania sipo pasal kuli laman na kila antok ta, “Ingua kana!” Na kilapo kup velai ni leng.

27 Sikei akorong palau Iesu kala antok iria, “Akos. Nau palau kana. Mi ago ta leng an.” Au, Petero kala antok ia,

28 “Si man numai palau a Volava, asok iau ani naka pasal taun ua kuli laman.”

29 Na kala antok ia, “Me ane ke.” Na Petero kala siang suai le kuli vul na kalapo pasal aliu kuli laman taun a Iesu.

30 Sikei taun kalapo arai ani vuk malu kalapo leng na kalapo tutupongai lum asiang. Na kalapo songosongo, “Volava, teng ato iau!”

31 Nang palau Iesu kala sulai ani kungana taun ia na kanla sel ia na kala antok ia, “Numai kupo atogon a lomlomon kudik. Marai sa kupo ilung?”

32 Au, kilongla kos lak kuli vul na malu ang kala kamus.

33 Na vap vopo gon kuli vul ang kilapo soturungai singina na kipo mengen ta, “Tutuman luai, numai a nat i God.”

*Iesu kata vil ato ri vap malepen e Genesaret
(Mk 6:53-56)*

34 Au, kila paputuk luai ane mang palpal na kianla ung alak e Genesaret.

35 Au na ri vap i ring ang kila kinle ia na kila alis mengen pulakai ane si keve vuk oring e komo

i rina ang. Na ri vap kime lapo serei ta kari keve mamain ta malepen aongos.

³⁶ Na kila sokotuk ia asi kana ainak ani ki sigil na ngising palau i kana maus. Au na taun ang kian lapo sigil ia, ria aongos kilapo to.

15

Akalkalit si ri vap lava aino

(Mk 7:1-23)

¹ Na mang keve Parisaio ve vap malangas ani saupai kimela serei si Iesu le Ierusalem na kimela sui ia ta,

² “Marai sa na kam keve nat i akalit kipo putuk a sausaupai si ri vap lava? Parik kipa galui aro le na kungaria le ani ki angan.”

³ Na Iesu kala antok iria ta, “Na marai sa mipo putuk kana asok tapai a God using mipo buk usiusing aro ani kami keve sausaupai?”

⁴ Arai, God kata antok ta, **Ku mamaila ani tamam ve rinam na si kapo mengen arikek ani tamana ve rinana, nia asi mat.**

⁵ Sikei nami mipo antok ta man a si kapo antok a tamana ve rinana ta kana keve bil asi pakangai aniria katala alis ia ane si God,

⁶ parik kapa anguan mamaiten ania asi kana mamaila ani tamana ve rinana. Sukana, asi kami teng akit si kami keve sausaupai, milapo lomom apalau na mengen si God.

⁷ Nami na vap kapau. Esias kata atutuman tatami si taun ang kata mengen ta,

⁸ **Vap ke kipo mamaila anig ta ngururia palau, sikei nei pakangat iria kipo ago avunga luai anig.**

⁹ Kipo soturungai kapau palau singig. Na kipo mengen alava ta kari keve lomlomoni palau asukang val kapo akalkalit tutuman.”

¹⁰ Na Iesu kala songo na petau ang na kala antok iria ta, “Mi longong na mi longong kinle na supsupai i mengen ke.

¹¹ Sa kapo palak si nguruna i igenen parik kapa vil avisuk ia. Sikei a sa kapo soung e nguruna, nambang kapo akalit ta kana visuk.”

¹² Au na kana keve nat kimela serei singina na kila sui ia ta, “Au si kutapo malangas kana na ri Parisaio sipo vinga rikek si taun ang kitapo longong na mengen ke?”

¹³ Na kala polpol iria asukang ke, “Keve ei ang voiang a mamai e metekuku parik katapa sukal iria, ka auk suai aniria kuvul ve mis iria.

¹⁴ Ago aniria. Kipo mata ba na kipo tu ainoai ani mang vap. Man a igenen mata ba kapo ainoai ani mang ba, rilong aongos kilong anla siang nei lulung.”

¹⁵ Na Petero kala antok, “Ku palas na kankanuai i mengen ke singimem.”

¹⁶ Na kala sui iria, “Au si parik lak kana mipa nas?”

¹⁷ Parik mipa arai ta sa kapo palak e ngur, ka ane nei vinga le na kanlapo soung suai pok?

¹⁸ Sikei keve bil kipo soung le nei ngur kipo pasal le nei vinga nambang kipo akalit amalangas ta igenen kapo visuk.

¹⁹ Using le nei vinga, keve lomlomoni rikek ki serei. Daung, putuk osongon, panik, tainau, mengen kapau mete saupai, mengen arikek ani mang anu.

²⁰ Kana vang a keve bil ke kipo vil avisuk a igenen. Sikei si angan ta kunga i tav galui aro aino, parik kapa vil avisuk a igenen.”

Lomlomon si aina le Kanan
(Mk 7:24-30)

²¹ Na Iesu kala papelek suai ani rina ang na kala pasal ane palpal i Turo na Sidon.

²² Na mangsikei a aina le iang, katapo aina i Kanan, kamela serei singina na kame lapo tangis ia, “Ku ngorem iau Volava, numai a nat i David. Kag kavulik kapo sangan ta ingua na kapo meng alava luai ania.”

²³ Sikei Iesu parik kapa ngenget ia ta mang sikei a vuk mengen. Asukang na kana keve nat i akalit kimela serei singina na kila antok ia ta, “Ku asok suai ania using kapo uli buk tang using lak anira.”

²⁴ Na kala polpol asukang ke, “Kita asok iau taun a keve sipsip lapo mun ang i Israel papalik.”

²⁵ Na aina ke kamela serei na kamela soturun-gai e matana i Iesu na kala antok, “Volava, ku pakangai anig!”

²⁶ Na Iesu kala antok ia, “Parik kapa ro asi luk ani pok si ri nat lik na apus ani kauvek tatana.”

²⁷ Na kala antok, “Kapo ro volava, sikei apok ri kauvek kipo nas ani angan ani nunulik i pok nang kapo uak le si pata i po angan si vo taukuna.”

²⁸ Na Iesu kala antok ia, “Iuang, kupo atogon a lomlomon tavirimok luai. Kam vubuk lenginang kala punuk.” Na si vuk taun ang palau kana kavulik kala ro pok.

Iesu kata vil ato na vap miang

²⁹ Au, Iesu kala papelek na rina ang na kanlapo pasal aliu ngerelo i laman tatapulitai ang e Galilaia. Na kala palak taun a mang mulang na kanlapo sinong.

³⁰ Au na petau tavirimok kimela serei singina ta kari keve malepen, ri soles, na ri vap pukun dokot, ri mata ba, na ri tapo na mang matan malepen miang kapa. Kimela serei aongos tataria singina na kamela vil ato iria.

³¹ Na ri vap kilapo taping ani ri tapo kilapo mengen na ri vap po pukun dokot ang kilapo ro pok na ri soles kilapo pasal korong na ri mata ba kilapo kun arai korong. Au na kilapo alatun a God si ri Israel.

*Iesu kata amasung a petau tavirimok
(Mk 8:1-10)*

³² Na Iesu kala songo kana keve nat i akalit ane singina na kala antok iria, “Napo ngorem a petau ke, using lenginang kitala ago na potol a taun ve nau na kalapo kovek i pok. Napo misag ani asok suai aniria si taun kipo buk angan vei nganing kianla ngau alava e selen.”

³³ Na kana keve nat kila antok ta, “Tara saka gule pok angkoai an asi kara alis ani petau lava asukang ke? Using a ring ke kapo ago avunga i mangsikei a rina.”

³⁴ Na Iesu kala sui iria, “Poisan a saui nang mipo atogon ia?” Na kila antok ta, “Limalengua na saui na rukun ien lik.”

³⁵ Au na kala asok a petau ang asi kari sinong aongos e vunep.

³⁶ Na kala luk a limalengua na saui kuvul ve rukun ien ang na kala posong ro, na kala tevek

ia na kalapo alis ia si kana keve nat i akalit na kipo lis ia si ri vap.

³⁷ Riria aongos kita angan na kila masung. Au na kila lukluk akuvul na keve inongos i pok ang na kala serei asukang ta limalengua na tepe duk.

³⁸ Tataot i ri tauan papalik kita angan kata serei asukang ta 4,000 aongos. Sikei parik kapa taot na ri aina ve ri natlik.

³⁹ Au e mung i kana la asok tapai ani petau ang kala kokos kuli vul na kala pasal ane palpal Magadan.

16

Ri vap kipo buk a akanangai (Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)

¹ Na ri Parisaio ve ri Sadukaio kimela serei si Iesu asi kari atokngai ania na kila antok ia asi kana akalit aniria ta mangsikei a akanangai le metekuku.

² Na kala polpol iria ta, “Si man na nei pangau kapo melek tenei ngelik milapo antok ta ka taun ro.

³ Na si man kapo melek tenei vauk na kapo duk i kuku milapo antok ta taun ke ka taun daian. Mipo nas aro na keve angpetpetekai i ararai i nei pangau, sikei parik mipa angkoai si tun kinle ani keve akanangai i taun ke.

⁴ Matan vap rikek uli putuk ani kari angosongon ve God kipo uli gule using ani akanangai, sikei parik luai napa ainak si alis ta sikei. Akanangai palau i Ionas, kapo ro ki arai ania.” Au le na Iesu kala pasal suai aniria.

*Yeast si ri Parisaio ve ri Sadukaio
(Mk 8:14-21)*

⁵ Na ri nat i akalit kimela kun serei e mang palpal, sikei kitala lomom taun ani luk saui le.

⁶ Na Iesu kala antok iria, “Mi arai aro, na mi aiveven imi pelek a yeast si ri Parisaio ve ri Sadukaio.”

⁷ Na kilapo angmemengenai musik ta, “Parik tarata lapa luk saui le.”

⁸ Iesu kalapo nas ia na kala antok, “Keve vap atogon lomlomom kudik, marai sa mipo angmemengenai musik ta kovek i saui?”

⁹ Parik lak mipa malangas? Parik mipa lomlomomoni ani palpalima na saui ang ani 5,000 vap aongos ang na poisan na tepe duk i inongos ina mita luk akuvul ia, ingko?

¹⁰ Vo limalengua na saui ani 4,000 vap aongos ang na poisan na tepe duk i inongos ina?

¹¹ Kapo saka bil an na mipo tav malangas ta parik natapa mengen imi ta saui? Sikei mi aiveven imi pelek a yeast si ri Parisaio ve ri Sadukaio.”

¹² Au na kila malangas ta parik katapa mengen ta yeast i nei saui, sikei katapo mengen si aiveven akit si kari keve akalkalit.

*Petero kata mengen amalangas ta Karisto
(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)*

¹³ Au na Iesu kanla serei si palpal Kaisareia Pilipi na kala sui kana keve nat ta, “Ri vap kipo kin a igenen i pukun ta nia na si?”

¹⁴ Na kila antok, “Mang matan kipo kin ta Ioanes katakai i asing tauia. Na mang matan ta

Elias, na mang matan ta Ieremias vo mangsikei iria mamain ta katakai i kus amalangas.”

¹⁵ Na kala sui iria, “Au na nami, mipo kin iau ta nau a si?”

¹⁶ Na Simon Petero kala ngenget ta, “Numai a igenen i akanangai. Numai a nat i God vopo to ang.”

¹⁷ Na Iesu kala antok ta, “Uruk kakam, Simon Bariona, using parik ta ri vap kita mengen amalangas ua tatana, sikei mamai e metekuku.

¹⁸ Na napo antok kapa ua Petero ta numai a at. Na lakat kuli at ke naka atung kag matan vap. Na kitmat i mat, kapo kovek i dual angkoai si ruduai aniria.

¹⁹ Naka alis ua ta keve ki i keve takaman i nei vainagoan i metekuku. Sa ku pis akit ia e ke e vunep, ki kun pis akit ania e metekuku. Na sa ku luang ia e ke e vunep, ki kun luang ania e metekuku.”

²⁰ Na kala atakun akit a keve nat ang asi kari ago ta mengen an ani mangsikei ta nia na igenen i akanangai.

Iesu kapo mengen aino ta ka mat na ka tadut pok

(Mk 8:31-9:1; Lk 9:22-27)

²¹ Na le si taun ang, Iesu kalapo uli atai amalangas ani kana keve nat i akalit ta kapo mamaiten ani ka pasal ane Ierusalem na kan sunguk a keve vilvil akui miang e kungaria i ri vap lava, na keve ainoinoai si ri katakai i sula ve ri vap malangas ani saupai, na ki raung ia na si vapotol i taun ka tadut pok.

²² Na Petero kala songo ia ane ngising na kanlapo tatapokai ania ta, “Parik luai, Volava! Parik kapa angkoai luai ta bil ke ka serei singim.”

²³ Na kala taval na kala antok a Petero ta, “Pasal e mung ig, Satan! Numai a at asi asavang anig, using parik kupa auai ve lomlomoni si God, sikei kupo auai ve lomlomoni si ri vap.”

²⁴ Au le na Iesu kala antok kana keve nat ta, “Man a mangsikei kapo buk usiusing anig, ka uli auak suai ani lomlomoni ania pok, na ka asalak kana ngakputuk na ka usiusing iau.

²⁵ Using nia kapo buk aiveven aroron ani kana to, ka amun ia. Sikei nia kapo amun kana to anig ka teng ia.

²⁶ Using man a igenen ka atogon a keve bil aongos kuli rina na ka mat, keve bil ang ki saka pakangai ania? Tara samui pok kara to ta sa?

²⁷ Using a igenen i pukun ka serei pok kuvul ve kana keve angelo ta miminaungan i tamana, na kame ali seupok ani siksikei a igenen angkokoai si sa katala abis ia.”

²⁸ Na kala antok iria, “Napo mengen atutuman luai animi ta mang matan kana kipo tung e ke, parik kipa mat tung si ki arai ani igenen i pukun kame serei val tulava i kana vainagoan.”

17

*Ararai si pukun i Iesu kala sakol
(Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)*

¹ Na kala liu tapai a limalesikei a taun na Iesu kala songo le na ri Petero ve ngono angtasimal ke ri Iakovo ve Ioanes, ritol papalik, na kala ainoai alak aniritol ane si mangsikei a put lakat.

² Na kanla sakol e mataritol. Nona kala mang val makarap na kana maus kala posok aongos.

³ Na akorong palau ri Moses ve Elias kilongla tu aserei e mataritol na kilongan lapo angmemengenai ve nia.

⁴ Na Petero kala antok a Iesu ta, “Volava, kapo ro anira sime ago e ke. Si man kupo buk, naka atung ta potol a ralai, ta sikei anim, na mangsikei ani Moses na ta mang anu ani Elias.”

⁵ Si taun ang kapo mengen lak, mangsikei a kuku malangas kamela apung aongos iria na kalinga kala mengen nei kuku, “Kana kag nat ro, napo buk alava ia, na napo uruk alava ania. Mi longong ia.”

⁶ Taun a volo nat ke kitol la longong na kalinga ke, kitol la soturungai ane vunep velai ani leng lava.

⁷ Sikei Iesu kala pataun iritol na kanla sigil iritol na kala antok, “Mitol tadut na mitol ago ta leng an.”

⁸ Taun kitol la ararai, kitol la tav arai ani mang si, Iesu papalik.

⁹ Au na taun kitolapo kik siang pok le kuli put ang, Iesu kala atakun iritol ta, “Mitol ago ta antok an ani mangsikei ta sa mitol tala arai ania, tung si igenen i pukun kala tadut pelek a mat.”

¹⁰ Na volo nat i akalit kito la sui ia ta, “Au man asukang, marai sa na ri vap malangas ani saupai kipo antok ta Elias ka serei aino tapai?”

¹¹ Na kala antok ta, “E, Elias ka serei lak na ka vil aro pok na keve bil aongos.

¹² Sikei napo antok imitol ta lenginang a Elias kataa serei na parik kitapa kinle ia na kila vil

na keve bil aongos singina using kari vubuk, na asukang kapa na igenen i pukun ka kui e kungaria.”

¹³ Au na volo nat ang kitol la malangas ta katapo mengen iria ta Ioanes katakai i asing tauia.

*Iesu kata vil ato na nat ingua kata aol ia
(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43a)*

¹⁴ Si taun ang kimela serei si petau ang, mang igenen kamela serei singina na kala so vusulai e matana na kala antok ta,

¹⁵ “Volava, ku ngorem kag nat, using kapo go na kapo vis alava luai ania. Kapo uli uak nei kut ni vo nei laman.

¹⁶ Natala serei tatana si kam keve nat i akalit, sikei parik kita lapa angkoai si vil ato ania.”

¹⁷ Au, Iesu kala antok ta, “Nami na matan polpolokan tav lomlomon na milapo pataliung na selen korong. Poisan lak a taun si kag ago ve nami? Poisan lak a taun si kag telan tatami? Sunguk ia ane singig!”

¹⁸ Na Iesu kala kirikai ani ingua ang na kala soung suai. Si vuk taun ang palau na nat ang kala teng a to.

¹⁹ Au, e mung keve nat i akalit kimela serei papalik si Iesu na kimela sui ia, “Sa tukulai ina na parik namemtapa angkoai si lu suai ania?”

²⁰⁻²¹ Na kala antok iria ta, “Using mipo atogon a lomlomon kudik luai. Arai, napo antok atutuman imi ta man kami lomlomon kapo liklik palau val katui i sinapeo, mila angkoai si mengen taun ani put ke ta ‘Ku tapasuk le ke ane suke’ na ka tapasuk. Ka kovek i bil ka kitmat animi.”

Iesu kata apongua i mengen ta ka mat na ka tadut pok

(Mk 9:30-32; Lk 9:43b-45)

²² Si taun ang kime lapo ago kuvul e Galilaia, Iesu kala antok iria, “Igenen i pukun ki alis lak ia e kungaria i ri vap.

²³ Kian raung ia na si vapotol i taun ka tadut pok.” Na kilapo mamakus alava luai.

Samui takis

²⁴ Au, kila pasal na kianla serei e Kaparnaum na ri vap po luk takis i nei rina i atailai kimela serei si Petero na kila sui ia, “Au si kami katakai i akalit kapo kun samui ani takis ang kapa?”

²⁵ Na kala antok ta, “E.” Au, kanla palak ane nei lu na Iesu kala ainoai i igenen asi mengen na kala sui ia, “Simon, kupo atogon a saka nanasai an? Ri tulava i kuli rina kipo nas ani luk ani kari takis le si si, le si kari keve nat akorong, vo le si mang matan petekai?”

²⁶ Na Petero kala ngenget ta, “Le si mang matan petekai.” Au na Iesu kala antok ia, “Asukang na inatus kipo kalakala si maiten ke.

²⁷ Sikei, vei tara tav mamaila aro aniria, ku pasiang ane ngerelo na kuanla ngaungaul. Na si ainoai i ien man kutala tak, ku pagang a nguruna na ku sabonai ani sikei a vuk kapkap. Ku luk le ia na kuan alis iria anirung aongos.”

18

Si vainagoan metekuku, si kapo asananan?

(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)

¹ Si taun ang kana keve nat i akalit kimela serei singina na kimela sui ia, “Si nang kapo atogon asan nei vainagoan i metekuku?”

² Au, kala songo na mang nat lik na kala atung ia nei liuan iria

³ na kala antok, “Napo antok atutuman imi. Si man parik mipa sasakol na mi bil val ri nat lik, parik mipa angkoai si palak nei vainagoan i metekuku.

⁴ Asukang na si kapo vil alik ia val nat lik ke, nia vanang kapo atogon asan nei vainagoan i metekuku.

⁵ Na si kapo uruk suak ani sikei a nat lik asukang ke si asan ig, e iang kapo uruk suak anig.

*Uak si lau rikek
(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)*

⁶ Sikei man a si ka asavang a sikei i keve nat lik ke voiang kapo lomlomon tatag, kapo ro ki pala a iat maiten e ngona na kian alum asiang ia ane keykev luai i laman.

⁷ Pua ta kuli rina ke using a keve iat asi asavang kak! Using a keve bil asi tukai parik kapa angkoai ta ki tav serei. Ki serei, sikei ani iuang kapo asinong ia, ka rikek luai ania.

⁸ Si man a kungam vo kakim kata vil ua asi kam savang, lamut suai ania na ku asuai akipai ania. Kapo ro anim si palak taun ani to ta kovek i kunga vo ta kovek i kak vei atogon ani pongua na kunga na kak na kianla asuai anim nei kut ipo ni asikei ang.

⁹ Na si man a matam kata vil ua asi kam savang, ruvel suai ania na ku asuai akipai ania. Kapo ro anim si palak taun ani to ta mata sikopal vei

atogon ani pongua na mata na kianla asuai anim nei kut lava i saupai.

*Kankanuai i mengen ani sipsip kata mun
(Lk 15:3-7)*

¹⁰⁻¹¹ Arai aro ta mi ago ta tun alik ani mangsikei i keve vap lik ke. Using napo antok imi ta kari keve angelo e metekuku kipo uli arai ani nona i mamai e metekuku.

¹² Mipo lomom ia ta sa? Si man a igenen kapo atogon kana 100 na sipsip na mangsikei iria kala mun e iang pulakai, kupo lomom ia ta parik kapa pataliung na 99 ang e kuli put asi an gule ani sikei vo lapo mun ang?

¹³ Na si man kan sabonai ania, napo antok atutuman imi ta kapo aunai maramarak ani sikei palau vo lapo mun ang ani mang matan vap po tav mun ang.

¹⁴ Asukang palau, tamamia e metekuku parik kapa ainak ta mangsikei i keve vap lik ke ka puka.

*Tasim vopo rikek ang anim
(Lk 17:3)*

¹⁵ Si man a tungam katala vil arikek ua, pasal na kuan akalit ia ta kana rikek, sikei ku vil ia singimilong papalik. Si man kala longong ua kutala luk korong pok na tungam.

¹⁶ Sikei si man parik kapa longong ua, luk pok le ta sikei vo ta pongua na igenen ani **keve mengen aongos ka pasal si mengen korong si pongua vo potol a igenen.**

¹⁷ Si man parik kapa buk longong anirilong, antok a petau aongos. Si man parik kapa buk

longong kapa aniria, au kula taot ia asukang ta kapo bil val igenen i ngising vo katakai i luk takis.

¹⁸ Napo antok atutuman imi ta sa mipo pis ia e ke e vunep, ki kun pis ania e metekuku. Na sa mipo luang ia e ke e vunep, ki kun luang ania e metekuku.

¹⁹ Napo anguan antok an animi ta si man a pongua imi kilongpo ainak ani sa e ke e vunep kilongpo sokotuk ia, mamai e metekuku ka vil akorong ia anirilong.

²⁰ Using si man a pongua vo potol kitolpo sinong kuvul si asan ig, nau kapa e nei liuan iritol.”

Kankanuai i mengen ani asosokai vopo tav ngorem ang

²¹ Au na Petero kamela serei singina na kala sui ia, “Volava, naka amatan poisan a lomon suai ani keve rikek ang si tungag singig? Amatan limalengua?”

²² Na Iesu kala antok ia ta, “Napo antok ua, parik ta limalengua na taun. Sikei limalengua na sangauli na limalengua na taun aongos.

²³ Asukang na vainagoan i metekuku kapo asukang ta tulava katapo buk vil akorong ani keve kope ve kana keve asosokai.

²⁴ Si taun ang kapo vilvil akorong kila songo na mang asosokai katapo atogon kana kope tavi-rimok luai na kame lapo tung e nona.

²⁵ Sikei, using parik katapa angkoai si samui sip ania, kana tulava kala asok ta ninia ve kana aina na karilong inatus na karilong togtogon ki atos aongos tataria asi samui suai ani kana kope.

²⁶ Au, asosokai ang kala uak na kala matung turung e ngono kakina na kala sokotuk, 'Ku kokoai aro tapai anig na naka samui suai aongos ani kag kope.'

²⁷ Na pakangat ina i tulava ang kala tameng taun ia na kala lomom suai ani kana kope na kala atolongon ia.

²⁸ Sikei, asosokai ke kala soung na kanla sabonai ani mangsikei pok a asosokai val nia, voiang katapo atogon kope singina asukang ta rukun kapkap lik palau. Ka serei na kala tak ia e ngona na kalapo buk ngau punuk ania na kalapo antok ia ta, 'Ku samui sumasuma luai ani kam kope.'

²⁹ Na tungana kala uak e matana na kala sokotuk, 'Ku kokoai aro tapai anig na naka samui kag kope.'

³⁰ Sikei kala bot na kanla alakai ania e nei lu i akangbat tung si ka samui kana kope.

³¹ Au, mang keve asosokai kila arai ani lau suke na kilapo vinga maiten na kila pasal na kianla antok na tulava ta sa katala serei.

³² Au, tulava kala songo na asosokai ang na kanla antok ia, 'Numai a asosokai visuk. Nata lomom suai aongos ani kam kope using kuta sokotuk iau.

³³ Au na parik kutapa buk ngorem ani tungam vo kun asosokai suke, val nata kun ngorem anim?'

³⁴ Na kala marala alava na kala asok a vappo vil amiming ang ta ki amiming ia tung si kala samui aongos kana kope.

³⁵ Mamai e metekuku ka kun vil ania asukang

si siksikei imi man parik kapa lomon suai aro luai ani rikek si tungana.”

19

Mengen i kamus ani osongon

(Mk 10:1-12)

¹ Taun a Iesu kala kamus ta mengen ta keve bil ke kala papelek a Galilaia na kala pasal ane si palpal Iudaia si mang palpal i Iordanes.

² Na petau lava kipo using ia na kan lapo vil ato iria e iang.

³ Na mang keve Parisaio kimela serei singina si kari me atoktokngai ania. Na kila sui ia ta, “Au si kara saupai kana kapo ainak ani tauan si kamus si kana aina si saka keve tukulai an?”

⁴ Na kala ngenget iria asukang ke, “Sa, parik mitapa tataot ta vo asisinong ang **kata asinong iria tauan na aina?**”

⁵ Na kala antok ta, “Nang tukulai ina na **tauan ka papelek a tamana ve rinana na kame ago kuvul ve kana aina, na kilongla sikei palau a pukun.**

⁶ Sukana vang, parik kilonglapa anguan pongua an, kilong lapo sikei. Asukang na sa na God kataa pala kuvul ia, ka ago ta mangsikei ka luang ia.”

⁷ Na kila sui ia ta, “Au man asukang, marai sa na Moses kata saupai ta **igenen ka salik kana mengen i misag, le na kala asok suai ania?**”

⁸ Na kala antok iria ta, “Using a vingami kapo kitmat, na Moses kata ainak animi si kirikai suai ani kami keve aina. Sikei parik katapa asukang ke le si taun i asisinong.

⁹ Napo antok imi ta man a si katala kamus si kana aina, man parik katapa atogon panik, na kala osongon a mang anu, sukana kapo abis a lau rikek.”

¹⁰ Na kana keve nat kila antok ta, “Au si man nia vanang kapo selen ani tauan na aina, kapo ro nganing asi ago ta osongon an.”

¹¹ Na Iesu kala antok ta, “Io, mengen ang, parik ta ri vap aongos ki ainak ania, sikei riria voiang kipo angkokoai.

¹² Napo mengen asukang ke ta mang matan tauan parik kipa osongon using kita akau aserei aniria asukang, na mang matan using ri vap kita kavak iria, na mang matan marai vainagoan i metekuku. Nia kapo angkoai si luk ani mengen ke, ka luk ia.”

*Iesu kapo amatung kunga si ri nat kavulik lik
(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)*

¹³ Na kimela serei singina ta ri natlik ani ka amatung kunga singiria na ka sokotuk singiria. Na keve nat i akalit kilapo ki iria.

¹⁴ Sikei Iesu kala antok, “Mi lomomon suai ani ri nat lik ane singig. Ago ta atakun an aniria, using a matan vap val ria, kakaria vang na sinsinongan si vainagoan ang e metekuku.”

¹⁵ Na kala amatung kunga singiria, na kala pasal.

*Natung tauia
(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)*

¹⁶ Na mangsikei a igenen kamela serei singina na kala sui ia, “Katakai i akalit, na abis a saka lau roron an asi atogon ani to asikei?”

17 Na kala antok ia ta, “Marai sa na kupo sui iau ta sa kapo roron? Kapo togon palau a sikei a igenen kapo roron. Man kupo buk palak nei sinsinongan i to asikei, ku uli longong ani keve asok tapai.”

18 Na kala sui ia, “Saka keve asok tapai an?” Na Iesu kala antok ta, “Ku ago ta daung an, ku ago ta putuk osongon an, ku ago ta tainau an, ku ago ta posposo akapau an mete saupai.

19 Ku mamaila aro ani tamam ve rinam na **ku vinga ro taun a tungam val kupo vinga ro taun pok ua.**”

20 Na igenen tanginang ang kala antok ia ta, “Riria aongos nata using arukup iria. Mang sa lak napo kudik ina?”

21 Na Iesu kala antok ia ta, “Si man kupo buk ani ku talupus aro, ku pasal na kuan atos ta kam keve togtogon na ku alis ani ri vap logo ani kakam a togtogon roron e metekuku. Na kume using iau.”

22 Taun a igenen tanginang ke kala longong asukang ke, kala pasal mamakus aliu, using katapo atogon kana togtogon lava.

23 Na Iesu kala antok kana keve nat i akalit, “Napo antok atutuman imi ta vola kitmat luai ani igenen tauia si palak nei vainagoan i metekuku.

24 Naka anguan mengen an animi, palak ang si igenen tauia ane nei vainagoan ang si God, ka kitmat luai ani papalakan si kamel nei malang i sangum.”

25 Taun a keve nat i akalit kila longong asukang ke, kilapo aunai taping na kila sui, “Au man asukang na si kala sapang?”

²⁶ Na Iesu kala tun iria na kala antok ta, “Ani ri vap kapo kitmat, sikei ani God, keve bil aongos kapo angkoai.”

²⁷ Na Petero kala antok ta, “Arai, namem tala papelek a keve bil aongos asi kamem using anim. Asukang na ka atogon a sa animem?”

²⁸ Na Iesu kala antok iria, “Napo antok atutu-man imi ta si kuli rina tanginang, si taun ang man a igenen i pukun kala sinong si kana mim-inaungan i sinsinongan, io nami mita usiusing iau, mi an sinong lak si 12 na sinsinongan asi kami saupai ani 12 na patvap i Israel.

²⁹ Na man a si kata papelek kana lu, keve tasina, keve tauna, tamana vo rinana, kana inatus, kana keve matang, using a asan ig, kan atogon a tauia tavirimok luai ani sa kata papelek ia, na ka luk kana sinsinongan i to asikei.

³⁰ Sikei, vap miang kitapo aino, kime aimung. Na riria kitapo aimung kian aino.

20

Ri katakai i abis nei matang vaen

¹ Io, vainagoan i metekuku kapo asukang ta votauk i vuk roe nang kata pasal tenei vauk lik si kana songo vap sime abis si kana matang vaen.

² Kala ainak si samui aniria ta samui i sikei a taun na kala asok iria ane nei kana matang vaen.

³ Au, e mung lik si limaleat a vuk taun kala pasal na kanla sabonai ani mang matan sipo angtung palau nei ring ipo asesel.

⁴ Na kala antok iria, ‘Nami kapa, mi kun pasal na mian kun abis nei kag matang na na kun

samui animi si saka seupok an kapo angkokoai.’
Asukang na kila pasal.

⁵ Na si 12 kala anguan asok an ani mang matan sian abis. Na e mung i potol kapa.

⁶ Au, e mung i palpalima na vuk taun tenei ngelik, kanla anguan sabonai ani mang keve anu sipo angtung palau. Na kala sui iria, ‘Au marai sa na mipo angtung palau na mangias aongos ke tav abis ta mangsikei a abis?’

⁷ Na kila antok ia ta, ‘Using katapo kovek i igenen si songo animem sian abis ania.’ Na kala antok iria ta, ‘Nami kapa, mi kun pasal na mian kun abis nei kag matang vaen.’

⁸ Au, kala ngelik luai na votauk i matang vaen ang kala antok na kana igenen vo ainoinoai ani abis ang ta, ‘Songo na vap vo abis ang na kume samui iria tutapongai si vap abis amukmuk ke tung si vap vo luk abis ang tenei vauk.’

⁹ Vap po abis ang si palpalima na vuk taun tenei ngelik, kita luk siksikei na kari samui i sikei a taun kirol.

¹⁰ Asukang na vap vopo abis le tenei vauk ang kitapo sekuat ani ki luk alava lik. Sikei siksikei iria kapa kala kun luk ani samui i sikei a taun palau.

¹¹ Taun kila luk ia kilapo kitukituk ani votauk i roe ang ta,

¹² ‘Vap ke voike kuta songo iria si me abis aimung ke kita abis palau na vuk pangau kudik luai, sikei kupo vil iria angkoai palau val namem, vap po sunguk ani maiten i abis ke nei liuan i manas i sinang ke.’

¹³ Sikei kala polpol na mangsikei iria ta, ‘Tun-

gag, parik napa aninio ua. Au sa parik kutapa ainak si abis ani seu i sikei a taun?

¹⁴ Luk kam samui na ku pasal. Napo buk alis ani iuang vo luk abis aimung ang asukang palau val nata alis ua.

¹⁵ Sa, parik napa atogon roron si asuai ani kag kapkap si kag kun vubuk? Vei kuvpo pisu nganing anig using napo igenen alis?”

¹⁶ Sukana vang a vo aimung ka aino na vo aino ka aimung.”

Iesu kata vapotol i mengen ta ka mat na ka tadut pok

(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)

¹⁷ Kana si taun ke na Iesu kalapo palak ane Ierusalem. Kala songo na 12 na nat ane ngising na kala antok papalik iria e selen asukang ke ta,

¹⁸ “Arai, taralapo palak vang ane Ierusalem na igenen i pukun kian sung lis ia e kungaria i keve ainoinoai si ri katakai i sula na keve vap malangas ani saupai, na kian alis saupai ani kan mat.

¹⁹ Na ki alis ia e kungaria i ri vap i ngising ani ki kurek ia na ki sasaup ia na kian atakuk ia kuli ngakputuk, na si vapotol i taun ka tapasuk pok.”

Sokotuk si ri Iakovo ve Ioanes

(Mk 10:35-45)

²⁰ Au, rinarilong i ngono nat si Sebedαιο kamela serei singina ta kana ngono nat, na kala soturun-gai si aikut ani mangsikei a vubuk singina.

²¹ Na kala sui iria ta, “Au mipo buk a sa?” Na kila antok ia ta, “Napo buk ani ku asok ta mangsikei i kag ngono nat ani kan sinong si

kam palso na mang anu si kam palkais nei kam vainagoan.”

²² Na Iesu kala antok ta, “Parik milongpa nas a sa milongpo aikut ia. Sa, milongpo angkoai si inum si kavi ke napo usausa asi kag inum singina?” Na kilongla antok ia ta, “Namemlongpo angkoai.”

²³ Na Iesu kala antok irilong ta, “Tutuman, milong inum singina, sikei si sinong si kag palso vo palkais, parik vang kapa kakag si kag posong singina. Ngono palpal ang kapo kakaria, riria na mamai kataala itoiton ia aniria.”

²⁴ Au, mang sangauli na nat ang kila longong a bil ke, na kilapo songag ani ngono angtasimal ke.

²⁵ Sikei Iesu kala songo akuvul iria na kala antok, “Mipo nas a ri vap i ngising, kari keve vap vo sausaupai kipo aunai lakat aniria. Na kari keve vap asanan kipo aunai sausaupai aniria.

²⁶ Parik kapa ro ta ka asukang singimi. Sikei si man a si kapo buk ani ka laba singimi, kapo ro ani ka serei a asosokai singimi aongos.

²⁷ Na si kapo buk tu ainoinoai animi ka auak ia ani ka asosokai e kevkev luai singimi.

²⁸ Asukang val igenen i pukun kata serei parik asi kari me asosokai singina, sikei asi kana me asosokai singiria na asi kana me mat bat ani vap miang na asukang ka samui apok iria.”

*Iesu kata vil ato na ngono ba
(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)*

²⁹ Au, kilapo pataliung a Ieriko na petau lava kilapo kun using aniria.

³⁰ Na pongua na igenen mata ba kilong tapo sinong ngere selen. Na kilongla longong ta Iesu nang kapo pakasang na kilonglapo songosongo ta, “Volava, nat i David, ku ngorem imemlong!”

³¹ Na petau ang kilapo atakun irilong ani kilong ago ta mengen an, sikei kilongla songosongo alava luai ta, “Volava, nat i David, ku ngorem imemlong!”

³² Na Iesu kamela tung na kala songo irilong na kala sui ta, “Milongpo buk ani naka vil sa animilong?”

³³ Na kilongla ngenget ia ta, “Volava, namemlongpo buk ani namemlong mata arai.”

³⁴ Na pakangat ina i Iesu kala tameng taun irilong na kala sigil a matarilong. Na akorong palau matarilong kala arai, na kilongla using ia.

21

Iesu kata palak val tulava ane Ierusalem (Mk 11:1-11; Lk 19:28-38; Io 12:12-19)

¹ Na kian lapo pasal angasungai i Ierusalem, asi an serei e Betpage si mulang ang Elaio, na Iesu kala asok a pongua na nat i akalit

² velai ani mengen anirilong ta, “Milong pasal taun a rina suke e no, na milonganla sabonai ani mang sikei a dongki kita pala ia kuvul ve kana natnat. Milong kunis irilong na milong tak irilong ane singig.

³ Man a sikei ka sui imilong, milong antok ta, ‘Volava kapo inongos taun irilong,’ na ka ainak sumasuma palau si tak anirilong.”

⁴ Bil ke kata serei asi vil apunuk ani mengen ang a katakai i kus amalangas kata posong ia aino asukang ke,

⁵ Antok a rina ang e Sion ta, arai, kami tulava sukana kapo serei taun imi. Kapo igenen marip na kapo gon kuli dongki, io kuli natnat ina i dongki vopo asalak ang.

⁶ Na ngono nat ang kilongla pasal na kilong anla vil ia asukang palau val Iesu katakai atatai irilong,

⁷ na kilongmela serei pok ta dongki ang ve kana natnat na kilongla veveles karilong keve vakup ipo apupung kuluna na kala kokos kuluna.

⁸ Amiang i petau ang kila veveles kari keve vakup ipo apupung aliu e selen na mang matan kipo tangai ngakan i ei na kipo veveles ia nei selen.

⁹ **Na petau vo aino ang ve riria e mung kapa kipo songosongo ta, “Alatun ane si nat i David. Atautauia ane singina, voiang kapo serei si asan i Volava. Alatun ane pangkul luai.”**

¹⁰ Na taun kanla palak nei rina ang e Ierusalem, nei rina lava aongos ang kilapo angnanasai na kilapo sui ta, “Au, si kana?”

¹¹ Na petau ang kila antok ta, “Kana na Iesu, ninia na katakai i kus amalangas ang le Nasaret le palpai Galilaia.”

*Iesu kata vil adaus na rina i atailai
(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Io 2:13-22)*

¹² Au, Iesu kanla palak nei rina i atailai na kanlapo lu asoung aongos a vap po samui na asesel ang nei rina i atailai. Na ka ul aturung

a keve pata singiria kipo sakol kapkap, na keve sinsinong singiria kipo atos ta ri uk.

¹³ Na kala antok iria, “Kitala salik ia ta, **Kag lu kapo lu si sokotuk**, sikei milapo pokai ania asi kana bil val wakil si ri vap tainau.”

¹⁴ Na ri mataba ve ri soles kimela serei singina e iang nei rina i atailai na kalapo vil ato iria.

¹⁵ Sikei, keve tulava i ri katakai i sula ve keve vap malangas ani saupai kila arai ani keve abis roron ke na kipo longong a inatus lik sipo songosongo nei rina i atailai ta, “Alatun ane si nat i David,” na kilapo vinga marala,

¹⁶ na kila sui ia ta, “Au, kupo longong a sa kipo posong ia?” Na Iesu kala antok iria ta, “E, napo longong iria. Sa, parik kana mitapa tataot a mengen ke? **Le si kalingaria i inatus lik ve ri popo lik luai kutala iton iria asi kari alatun anim.**”

¹⁷ Na kala papelek iria ane komo i rina lava ane Betania na kanla ago na vong ang e iang.

*Iesu kata amese na iei
(Mk 11:12-14,20-24)*

¹⁸ Au, tenei vauk, taun kalapo papok ane nei rina lava ang, buk angan kala lukluk ia.

¹⁹ Kala arai ani mangsikei a suke kapo tung papalik ngere selen. Na kala pataun ia sikei kanla sabonai ta kapo papanan palau. Au na kala mengen taun ia, “Ku ago ta anguan uai an.” Akorong palau na ei ang kala mak aongos.

²⁰ Na kana keve nat i akalit kila arai ania na kilapo taping na kila sui, “Au, kata saka bil an a suke ke na kalapo mat sumasuma palau?”

²¹ Na Iesu kala antok, “Napo antok atutuman imi ta si man mipo atogon palau a sikei a lomlomon na parik mipa ilung, parik kapa angkoai si vil amat papalik ani suke ke, sikei kapo angkoai kapa si mi asok ani mulang ke ta, ‘Ku tapasuk na kuan asuai anim nei laman!’ na ka serei asukang.

²² Si man mipo lomlomon ta sa mipo kin ia si kami sokotuk, mi sel korong ia.”

*Kipo sui a Iesu ta kana roron
(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)*

²³ Na kanlapo pasal nei rina i atailai na ri ainoinoi si ri katakai i sula, kuvul ve ri vap lava kimela serei singina si kapo vil akalit, na kila sui ta, “Si saka ro an kana kupo abis a keve abis ke? Si kata alis ua ta ro?”

²⁴ Na Iesu kala polpol iria ta, “Naka sui imi ta mang susui, na man mila polpol aro ia, nau naka antok imi ta kag saka ro an asi abis ani keve abis ke.”

²⁵ Ioanes si kana asing tauia, kata luk a ro ang le voi? Le metekuku vo le si ri vap?” Na kilapo anggegelai ta, “Man tara antok ta le metekuku, kala sui ira ta sa tukulai ina parik taratapa lomlomon tatana.

²⁶ Sikei, man tara antok ta le si ri vap, tarala leng ani ri vap duk, using ri vap aongos kipo lomlon ia ta Ioanes katapo katakai i kus amalan-gas.”

²⁷ Asukang na kila polpol a Iesu ta, “Parik namempa nas.” Na kala atai iria ta, “Nau kapa, parik napa kun antok animi ta saka ro an kana napo abis a keve abis ke tatana.

Kankanuai i mengen ani ngono nat

²⁸ Mipo saka lomlomonai an? Mangsikei a igenen katapo atogon kana pongua na nat. Na kamela antok kana ainoai i nat ta, ‘Kag nat, ku pasal kana na kuan abis nei matang.’

²⁹ Na kala antok ta, ‘Ka ago. Parik napa buk.’ Sikei e mung kala sakol kana lomlomonai na kala pasal.

³⁰ Au na tamana kala pasal taun kana mang nat na kanla antok ia ta sikei palau a mengen ang. Na kala polpol ia ta, ‘E, kanat, kapo ro mamai.’ Sikei parik kalapa pasal.

³¹ Au, si i ngono nat ke katala abis using a vubuk ang si tamarilong?” Na kila antok ia ta, “Anu aino ang.” Na kala antok iria ta, “Napo mengen atutuman imi ta ri vap luk takis ve ri aina panik kipo palak ane nei vainagoan ang si God aino imi.

³² Using Ioanes kata serei sime akalit animi ta selen korong, na parik mita lapa lomlomon tatana. Sikei ri vap luk takis ve ri aina panik kitala lomlomon tatana. Na nami, mitala arai ani kari lomlomon, parik mita lapa ming na mila lomlomon tatana.

Kankanuai i mengen ani vap rikek aiveven matang

(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)

³³ Au mi longong a mang kankanuai i mengen. Mangsikei a igenen kata sukal kana matang vaen, na kala omo aulitai ania na kala atu ring asi kokomeng ani uai, na kala abis a lu lakat ipo ararai bat, na kala alis tapai ani matang ke si mang keve vap aiveven matang na kala pasal akipai ane si mang rina.

³⁴ Na si taun i kopkapos kala asok kana keve asosokai taun a keve vap aiveven matang ang si kari an luk ani kana keve uai.

³⁵ Au na keve vap po aiveven matang ke kila teng akit iria na kianla vis a mangsikei, ki raung a mang anu, na ki so na mang anu ta at.

³⁶ Au na kala asok kana mang matan asosokai kipo aunai duk ani vap aino ang ane singiria. Na kianla anguan vil asukang an kapa aniria.

³⁷ Na akamusai ina kala asok akorong kana nat using kapo lomon ia ta vei ki mamaila nganing ani kana nat.

³⁸ Sikei taun a keve vap po aiveven matang ke kila arai ani kana nat na kila antokai, 'Arai ta votauk i togtogon iles. Akos, tara me vil punuk ia ani kakara na togtogon ang.'

³⁹ Au kila teng akit ia na kila asuai akipai ania pelek a matang ang, na kianla raung ia.

⁴⁰ Au na si man a votauk i matang ke kala serei pok, ka vil sa ani keve vap po aiveven matang ke?"

⁴¹ Na kila ngenget ia ta, "Ka asok a vap rikek luai ke ane si vilvil akui lava, na ka alis tapai ani matang ang si mang keve vap using ki alis pok ia ta polpol i matang ang si taun i kopkapos."

⁴² Na Iesu kala antok iria, "Sa, parik kana mitapa tataot a vuk mengen ke nei salsalik? **Iat ke ri katakai i abis lu kita kilis ia, kana kala serei a iat talupus luai. Bil ke, Volava kata asereiai ania, na vola miminaungan luai e matara!**

⁴³ Man a ri si ki uak kuli iat ang ki tagalang amitmitngai lik, sikei man a iat ang ka uak taunai

ani si, ka tatameng aongos luai.

⁴⁴ Ninia kapo uak kuli at ke ka tatadek alik, sikei nia kana na at ke ka uak kuluna ka vil atameng luai ania.”

⁴⁵ Taun a keve ainoinoai si ri katakai i sula ve ri Parisaio kipo longong kana keve kankanuai i mengen, kilapo malangas ta kapo mengen tataria.

⁴⁶ Na kilapo gule selen asi kari teng akit ania, sikei kipo leng ani petau ang using kipo lomlomon ta kapo katakai i kus amalangas.

22

Kankanuai i mengen ani matan angan i osongon

(Lk 14:15-24)

¹ Na Iesu kala anguan mengen an aniria si kankanuai i mengen asukang ke,

² “Vainagoan i metekuku kapo asukang val mangsikei a tulava kata vil a matan angan ani kana nat si kana osongon.

³ Na kala asok kana keve asosokai asi kari an songo ani vap ang katata songo iria ane si matan angan ang, na kipo misag ani me serei.

⁴ Au, kala asok kana keve asosokai ta, ‘Mi pasal na mian antok na vap ila mengen amalangas ang ta, “Natala itoitonai lenginang ani kag matan angan. Keve bulumakau ve mang keve vongo ngokngok ro natala taun aniria. Keve bil aongos kalapo usausa. Mi me ane si matan angan ke.” ’

⁵ Sikei kila misag na kila pasal using kari keve lomlomonai akorong, mang anu kata pasal ane matang na mang anu ane si kana ring ipo atos.

⁶ Na mang matan kila teng akit kana keve asosokai na kila nau varas iria na kila raung iria.

⁷ Au na tulava kala marala na kala asok kana keve katakai i visvis asi kari an raung suai luai ani vap po daung ang na ki an ani kari rina.

⁸ Au na kala antok kana keve asosokai, 'Matan angan i osongon ke kalapo usausa, sikei vap ang natapo buk iria parik kita lapa ro angkoai asi kari me angan.

⁹ Mi pasal taun a keve angmamarakai i selen na mian songo vap ane si matan angan ke. Mi songo na ri si mipo arai aniria.'

¹⁰ Asukang a keve asosokai ke kila pasal taun a keve selen i nei rina na kianla songo akuvul aongos na ri vap kipo sabonai aniria, vap roron ve ri vap po rikek ang. Na nei lu sian pagamau kamela sogong atung ta kana vap.

¹¹ Sikei taun a tulava ang kamela palak sime arai ani vap ke, kanla arai ani mangsikei e iang parik katapa alak a maus ipo alak si taun i pagamau na kala antok ia,

¹² 'Au tungag, kuta saka palak an? Using parik kupa alak kam maus.' Na igenen ang kala tu bot.

¹³ Na tulava ke kala antok kana keve asosokai, 'Mi got a ngono kungana ve ngono kakina na mi asuai ania ane komo ane si ring vong itum, voiang kapo atogon tangis na ngut ngisa.'

¹⁴ Io, vap miang kipo songo iria, sikei rukun lik palau kipo pilak iria."

*Samui takis ane si Kaisar
(Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)*

¹⁵ Na ri Parisaio kianla vil lomlomonai si kari teng akit ania si kana mengen.

¹⁶ Na kila asok kari keve nat i akalit ane singina kuvul ve mang keve vap si Erodes. Na kianla antok ia ta, “Katakai i akalit, namempo malangas ta kupo igenen atutuman na kupo akalkalit ta kana laulauan a God si selen tutuman. Na parik kupa tarakai ani mangsikei using ri vap kipo angkokoai palau e matam.

¹⁷ Ku mengen imem. Nei kam lomlomonai? Kapo korong ani tara samui takis ane si Kaisar vo parik?”

¹⁸ Sikei, Iesu kala nas kari lomlomonai visuk na kala antok, “Nami na vap kapau, marai sa na mipo buk atoktokngai anig?”

¹⁹ Mi akalit iau ta kapkap ipo samui takis ang.” Na kila alis ia.

²⁰ Na Iesu kala sui iria, “Au, nona i si kana? Na asan i si kana?”

²¹ Na kila antok ia, “Ke Kaisar.” Na kala antok iria, “Mi alis a Kaisar ta sa ke Kaisar, na mi alis a God ta sa ke God.”

²² Taun kila longong asukang ke kilapo tapping, na kila atolongon ia na kila pasal.

Susui i tadut pok

(Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)

²³ Si taun ang palau mang matan Sadukaio, vap ang kipo agel suai ani tadut pok, kimela serei singina, na kila sui ia ta,

²⁴ “Katakai i akalit, Moses kata antok ta **si man a igenen katale mat na kapo kovek i inatus, tasina ka osongon a mainang ang asi kana aumata nat ani tasina.**

²⁵ Kana nei liuan imem katapo atogon a li-malengua na angtasimal. Anu tuan kata osongon

na kala mat. Na using kapo kovek i inatus, tasina kala osongon kana aina.

²⁶ Na asukang kapa si anu tasina na vapotol na kala pasal luai tung si valimalengua.

²⁷ Au, e mung iria aongos, aina ke kala kun mat kapa.

²⁸ Si taun i tadut pok, si akorong i limalengua na tauan ke ka tauk i aina ke? Using ria aongos kita osongon tatana?”

²⁹ Na Iesu kala antok iria, “Mipo lok singina using parik mipa nas a mengen ang nei salsalik, na parik kapa mipa malangas kana kitmat a God.

³⁰ Si taun i tadut pok ri vap parik kipa angosongon, parik. Ki bil val ri angelo i metekuku.

³¹ Au na ani vap la mat ang, vei parik lak nganing mipa taot kana mengen a God taun imi?

³² Nau a God si Abaram, God si Isak, na God si Iakov. Parik ta God si ri vap mat, sikei kakaria kipo to.”

³³ Taun a petau lava ang e iang kipo longong ia kilapo taping ani kana akalkalit.

Saka asok tapai an kapo lavlabat?

(Mk 1:28-34; Lk 10:25-28)

³⁴ Si taun ri Parisaio kila longong ta Iesu katala vil amamaila na ri Sadukaio, kimela serei kuvul.

³⁵ Na mangsikei iria, voiang katapo igenen malangas ani saupai, kala atoktokngai ania ta susui ke,

³⁶ “Katakai i akalit, saka asok tapai an kapo laba luai nei liuan i keve saupai?”

³⁷ **Na kala antok ia, “Ku vinga ro taun a Volava kam God ta pakangat im aongos, na**

malanganto im aongos, na lomlomon im aongos.

³⁸ Kana kapo ainoai na kapo lavlabat luai i asok tapai.

³⁹ Na vappingua kapo kuvul palau, **Ku atogon a tungam val kupo vinga ro taun pok ua.**

⁴⁰ Pongua na asok tapai ke, keve mengen i nei saupai na si ri katakai i kus amalangas kipo gon kuluna.”

Igenen i akanangai, tamana ta si?

(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)

⁴¹ Si taun a ri Parisaio kianlapo ago kuvul Iesu kala sui iria,

⁴² “Mipo saka lomlomonai an ani igenen i akanangai? Kapo nat i si?” Na kila antok ta, “Nat i David.”

⁴³ Na kala antok ta, “Kapo saka bil an na David, si malanganto, kata songo ia ta Volava, asukang ke,

⁴⁴ Volava kata antok kag Volava ta ku sinong e palso ig tung si naka vil a vap po petau ang anim asi kari ago neite ngono kakim.

⁴⁵ Man a David sukana kapo songo ia ta Volava, kapo saka angkoai an si kin ania ta kapo nat ina?”

⁴⁶ Na kapo kovek i mangsikei kapo angkoai si polpol ania. Na le si taun ang kilapo lolokovo luai ani sui ania ta mangsikei a susui.

23

Iesu kapo porot ri Parisaio ve ri vap malangas ani saupai marai kari lok

(Mk 12:38-40; Lk 11:37-52; 20:45-47)

¹ Au, Iesu kala mengen na petau ang ve kana keve nat i akalit

² asukang ke, “Ri vap malangas ani saupai ve ri Parisaio kilapo tung kuli sinsinong ang si Moses.

³ Asukang na mi longong na mi abis aongos na sa kipo antok imi tatana. Sikei mi ago ta using an ani sa kipo abis ia using parik kipa vil korong a sa kipo mengen tatana.

⁴ Kipo got na keve sungsungukan maiten luai na kipo asunguk na ri vap tatana, sikei riria akorong parik kipa sigil ta sikei a piupiu i kungaria.

⁵ Keve bil aongos kipo abis ia ani ri vap si kari arai aniria. Kipo uli buk atere ani ri vap ta kari keve laka lik ipo asiang ani mengen si God. Na kari keve vuk akanangai e ngising i vakup, kipo buk ani ki laba.

⁶ Kipo buk a keve oring mamaila si keve matan angan, na kipo pigpig ta keve sinsinong lava nei lu i kivung,

⁷ na asi posong aro singiria nei ring i atos, na kipo buk ani ri vap ki kin iria ta rabi.

⁸ Sikei nami, ki ago ta kin an animi ta katakai i akalit using mipo atogon palau kami sikei a katakai i akalit na nami aongos mipo angtasimal.

⁹ Na mi ago ta kin an ani mangsikei e kuli rina ta tamami using mipo atogon palau a sikei a tamami, nang a vo ago ang e metekuku.

¹⁰ Ki ago ta kin animi ta ainoinoai using mipo atogon kami sikei palau a ainoinoai, nia na Karisto.

¹¹ Ninia kapo buk asi kana laba nei liuan imi, ka serei a asosokai singimi.

¹² Io, ninia kapo vil alava pok ia, ki vil alik ia.

Na ninia kapo vil alik pok ia, ki sunguk alakat ia.

¹³⁻¹⁴ Ka rikek animi, ri vap malangas ani saupai ve ri Parisaio. Mipo vap kapau. Mipo akang na vainagoan i metekuku e mataria i ri vap. Using nami akorong parik mipa palak na parik mipa atalipai aniria kipo atokngai si palak asi kari palak.

¹⁵ Ka rikek animi ri vap malangas ani saupai ve ri Parisaio. Mipo vap kapau. Mipo paputuk laman na keve ring vunga asi an sasakol ani to si sikei a igenen ani ka using imi. Na si taun kala sasakol mila vil ia asi kana la soliu luai animi si kana bil val nat i nei kut lava i saupai.

¹⁶ Ka rikek animi keve mata ba vopo ausingai ang ani ri vap. Mipo antok ta si man a sikei kapo atutuman serei si rina i atailai, kapo palau. Sikei si man kapo atutuman serei si at riparipag i rina i atailai, io kana palapalatung kapo maiten.

¹⁷ Keve mata ba velai tanio, sa kapo laba? At ang vo rina i atailai vopo vil agogoai ani at ang?

¹⁸ Mipo antok kapa ta si man a sikei kapo atutuman serei si pata ipo sula ang kapo palau. Sikei si man ka atutuman serei si saka alilis an kapo gon kuluna, io ninia vanang kapo atogon maiten.

¹⁹ Keve vap mata ba, sa kapo laba? Alilis ang vo pata vo vil agogoai ang ani alilis?

²⁰ Asukang na si kapo atutuman serei si pata ipo sula, kalapo atutuman serei si keve bil aongos kapo gon kuluna.

²¹ Na si kapo atutuman serei si rina i atailai kalapo atutuman serei si vo ago ang neina.

²² Na si kapo atutuman serei si metekuku, kalapo atutuman serei si sinsinongan si God na vopo sinong ang singina.

²³ Ka rikek animi ri vap malangas ani saupai ve ri Parisaio. Mipo vap kapau, using mipo alis aro kami sikei a vasangauli i panga sain ve lambo mai na anian, sikei mipo ataole na keve bil mamaiten i saupai, nang a lau korong, ngorem na atutuman. Kapo ro mi abis na keve bil ke kuvul ve keve bil ang mitapo abis ia.

²⁴ Nami na keve vap mata ba na mipo ausingai ani ri vap. Mipo telan alava ta keve nem lik luai, sikei mipo ba ani keve nem maiten.

²⁵ Ka rikek animi vap malangas ani saupai ve ri Parisaio. Mipo vap kapau. Mipo vil adaus na pere i ese ve avubus sikei neina kapo duk ta tainau ve neikitung.

²⁶ Numai a Parisaio mata ba, ku vil adaus aino na neina i ese ve avubus, au le lak na perena ka kun daus.

²⁷ Ka rikek animi ri vap malangas ani saupai ve ri Parisaio. Mipo vap kapau. Mipo asukang val keve mopong kavang kapo ararai aroron luai e komo sikei neina kapo duk ta tuan i vap mat na ri bil visuk miang.

²⁸ Asukang palau nami mipo ararai val vap korong e mataria i ri vap, sikei nei vingami kapo duk ta kapau ve lau i putuk saupai.

²⁹ Ka rikek animi ri vap malangas ani saupai ve ri Parisaio. Mipo vap kapau, using mipo atung akanangai si keve mopong si ri katakai i kus amalangas na mipo amaus na mopong i ri vap korong.

³⁰ Na mipo antok ta, ‘Si man tarata ago si taun si keve tivura parik tarapa angkoai si tung le ve ria si raung ani keve katakai i kus amalangas.’

³¹ Sukana mipo mengen amalangas pok tatami ta nami na keve tivuria palau i vap raung ang ani keve katakai i kus amalangas.

³² Kapo ro, mi akamusai aro tapai ani keve lau rikek ang si keve tivumi.

³³ Nami na ri kene na keve natnat i kene, mi saka sip an man ki asok imi ane si kut lava i saupai?

³⁴ Au mi arai. Naka alis imi ta keve katakai i kus amalangas na keve vap nas na keve vap malangas ani saupai. Mang matan iria mi an vil punuk iria na mi atakuk iria, na mang matan mian sasaup iria nei kami keve lu i kivung na mi lu pulakai aniria le si mang rina ane si mang rina.

³⁵ Na e iang, rangai aongos i keve vap korong kataka saling kuli rina kan gon kulumi, tutapong le si rangai i igenen korong ang Abel tung si rangai i Sakarias nat si Barakias, mita raung ia nei liuan i lu i atailai na pata ipo sula ang.

³⁶ Napo antok imi ta keve bil aongos ke ka gon si polpolokan i taun ke.

*Makus si Iesu ani Ierusalem
(Lk 13:34-35)*

³⁷ Numai vang a Ierusalem, kuta raung ri katakai i kus amalangas, na kuta li punuk iria, vap ang a God kata asok iria taun ua. Taun miang nata lapo buk songo akuvul ani kam inatus asukang ta pura aina kapo apung kana keve natnat neite ngono vangana. Sikei mitapo uli misag!

³⁸ Mi arai! Sukana kami lu kalapo tung vauvau.

³⁹ Using kana napo antok imi ta parik mipa anguan arai an anig tung si taun mila songosongo asukang ke, 'Atautauia singina, nang kalapo serei si asan i Volava!'

24

Rina i atailai kime galang ia
(Mk 13:1-2; Lk 21:5-6)

¹ Na Iesu kala soung pelek na rina i atailai na taun kalapo pasal aliu, kana keve nat i akalit kimela antok ia si kana arai ani rina i atailai.

² Na kala antok iria, "Mipo arai kana ani keve nem ke, ingko? Napo mengen atutuman imi ta ka kovek luai i ngoto roron. Kime galang aongos ia."

Tutapongai i mamaiten
(Mk 13:3-13; Lk 21:7-19)

³ Na si taun kanlapo sinong si mulang ang Elaio kana keve nat i akalit kimela serei papalik singina na kila sui ia ta, "Ku atai imem. Angisan a keve bil ke ki serei? Na saka akanangai an i taun i kam serei pok na akamusai i kuli rina ke?"

⁴ Na Iesu kala polpol iria, "Mi aiveven vei mangsikei nganing ka kapau imi.

⁵ Using vap miang ki serei na ki posong pok iria ta asan ig na ki antok ta, 'Nau kana na igenen i akanangai.' Na ki kapau a vap miang.

⁶ Mi longong lak ta kalapo togon visvis vo kalapo angasungai a visvis. Mi ago ta leng an using a keve bil ke ki serei, sikei akamusai ina lak, parik.

⁷ Using mang palpal vap ka tapasuk na ka angvis ve mang palpal vap, na mang vainagoan ka angvis ve mang vainagoan. Na keve buk angan lava na keve mimo ki serei si mang keve rina.

⁸ Keve bil ke kapo asukang ta tutapongai palau i kui.

⁹ Ki alis imi ane si vilvil akui na kian raung imi, na mamain ta matan vap ki mirik animi marai asan ig.

¹⁰ Na si taun ang vap miang ki savang na ki alis angpokpokai aniria si saupai kitmat na ki mirik angpokpokai aniria.

¹¹ Na aduk i ri kus amalangas kapau ki tapasuk na ki kapau a vap miang.

¹² Na using a lau rikek kalapo polok alava, vap miang ki auak kari lau i ngorem.

¹³ Sikei man a si ka tung akit tung si akamusai ina, ka sapang.

¹⁴ Na akus ro i vainagoan ke ki akuskus tatana e kuli rina aongos ani mamain ta matan vap si kari longong ania le lak na kuli rina ke ka kamus.

Taun rikek luai
(Mk 13:14-23; Lk 21:20-24)

¹⁵ Taun mi arai ani bil vopo nau varas ani God na kapo goeng rina, nang a katakai i kus amalangas Daniel kata mengen tatana, ka tung nei Ring Gogoai, (vopo taot a mengen ke, ka lomlomonai aro ania),

¹⁶ io, ria kipo ago e Iudaia kapo ro ani ki sip taun a keve mulang.

¹⁷ Na ninia kapo ago e komo i lu, ka ago ta riuk lak pok an sian luk ani bil nei kana lu.

18 Na ninia kapo ago e matang ka ago ta papok pok an sian luk ani kana vakup.

19 Pua ta ri aina vinga na riria kipo atutus popo si taun ang!

20 Mi sokotuk ani kami taun i sip ka ago ta tung an si taun livus vo si taun i atailai.

21 Using si taun ang ka atogon a mamaiten tavirimok na kapo laba luai ani keve mamaiten le si tutupong i kuli rina tung si taun ke, na aimung kapa.

22 Si man a taun ang God parik kapa vil akudik ia, ka kovek luai ta sikei e kuli rina ka sapang. Sikei using kana vap i la songo, asukang a ka vil akudik ia.

23 Si taun ang, man a mangsikei kapo antok imi ta, 'Arai, kana na igenen i akanangai,' vo 'Sukana ninia,' mi ago ta lomlomon an tatana.

24 Using ka atogon a keve igenen i akanangai kapau na keve kus amalangas kapau ki tapasuk na ki abis a keve akanangai ve keve bil i vilvil ataping lava si kari atokngai alava asi kari ausingai alok ani ri vap ila songo.

25 Mi longong. Kana napo mengen imi.

26 Asukang na man ki antok imi ta, 'Arai, kapo ago nei ring varasai palau,' mi ago ta pasal an si an arai. Vo man ki antok ta, 'Arai, kapo ago mumun nei lu,' mi ago ta lomlomon an ta mengen ang.

27 Using a igenen i pukun si kana taun i serei ka bil val tapak kapo takrimit le mang ngising taun a mang palpal.

28 Si oring ang a matmat kapo matung vok singina, ri kol kianpo ngangasinong kuvul e iang.

Serei pok si igenen i pukun
(Mk 13:24-27; Lk 21:25-28)

²⁹ E mung palau i keve mamaiten lava i taun ang, makarap ka vong gup, na ulen parik kapa anguan mang an, na ri kalto ki uak le metekuku na keve kitmat i metekuku ki mimo.

³⁰ Le na akanangai i igenen i pukun ka serei e metekuku na mamain ta pat vap i kuli rina ki tangis na **ki arai ani igenen i pukun ka serei kuli kuku** ta kitmat na maumausan tavirimok.

³¹ Na ka asok kana mamain ta angelo ta tangis i taungai lava na kian songo akuvul aongos kana vap i la songo le si keve palpal aongos i kuli rina na metekuku.

Luk malangas le si iei
(Mk 13:28-31; Lk 21:29-33)

³² Mi luk malangas si laulauan i ri suke. Man kala urung atanginang, mila kinle ta taun sinang roron kalapo angasungai.

³³ Na asukang kapa singimi, man mila arai ani keve nem ke kala serei, mila malangas ta kalapo angasungai luai e mete takaman palau ani ka serei.

³⁴ Napo antok atutuman imi, kana na matan polpolokan i taun ke parik kipa mat suai aino ani keve bil ke kila serei.

³⁵ Metekuku na kuli rina ka tamus suai, sikei kag mengen parik kapa angkoai luai si tamus.

Kapo kovek i si kapo nas a taun
(Mk 13:32-37; Lk 17:26-30,34-36)

³⁶ Pangau i taun vo vuk taun ina, kapo kovek i mangsikei kapo nas ia. Ri angelo i metekuku

na kana nat parik kipa nas, sikei tamana papalik kapo nas.

³⁷ Using kana taun a igenen i pukun ka asukang val taun i Noa.

³⁸ Asukang ke ta aino le ani nole, ri vap kitapo angan, kipo inum, kipo angosongon, tung si taun a Noa kala riuklak nei perengan.

³⁹ Na parik lak kipa nas a sa kame serei tung si taun a nole kala serei na kamela luk suai aniria aongos. Io, ka asukang palau si taun ang man a igenen i pukun ka serei singina.

⁴⁰ Si taun ang, man a pongua na igenen kilongpo ago nei matang, ki songo na mangsikei na mang anu ki atalipai ania.

⁴¹ Man a pongua na aina kilongpo momong kon, ki luk suai ani mangsikei na mang anu ang ki atalipai ania.

⁴² Asukang a mi usausa using parik mipa nas a taun ang a kami Volava ka serei singina.

⁴³ Kana mi malangas ta man a votauk i lu kata nas a vuk taun tenei vong asi serei ta katakai i tainau, kala ararai bat aro ani kana lu na parik kalapa ding ia.

⁴⁴ Asukang na nami kapa mi usausa. Using a igenen i pukun ka serei si vuk taun ang parik mipa lomlomonai ania singina.

Igenen abis aroron na vo abis arikek

(Lk 12:41-48)

⁴⁵ Man a asosokai kapo atutuman na kapo masam, kana lau i abis ka asukang ke. Kana tulava ka asok ia asi aiveven ani kana keve asosokai aongos, asi kana alis aniria ta kari sasagian.

⁴⁶ Au, na man kana tulava kala serei sabonai ani kapo abis ia, ka roron ania.

⁴⁷ Napo mengen atutuman imi ta ka asok ia asi kana aiveven aongos ani kana mamain ta togtogon.

⁴⁸ Sikei man a asokai rikek ang kapo lomoni asukang ke ta, 'Kag tulava nang parik kapa serei pok sumasuma,'

⁴⁹ na kala tutapong sasaup ani mamain ta asokai, na kapo matan angan na kalapo inum ve ri vap nio,

⁵⁰ kana tulava ka serei pok si taun parik katapa lomlomoni ania singina. Ka serei si taun parik katapa nas ia.

⁵¹ Na kamela tangatangai amitmitlik ia na ka asuai ania ane si ring ang ri katakai i kapau ki an ago singina, na e iang ki tangis na ki ngut ngisa.

25

Kankanuai i mengen ani sangauli na kavulik tanginang

¹ Na si taun ang vainagoan i metekuku ka asukang val sangauli na kavulik tanginang kita luk le kari keve alimang. Na kila pasal si an ruduai ani igenen osongon tanginang.

² Mang palpalima kitapo vap tanio, na mang palpalima kitapo nas.

³ Keve tanio ke kita luk le kari keve alimang sikei parik kitapa luk rul i elai le aniria.

⁴ Sikei keve kavulik nas ke kita aulo dong le na kari keve ese kuvul ve kari keve alimang ta rul i elai.

⁵ Na osongon tanginang ke kalapo amomole na ria aongos kilapo buk rot na kila rodot.

⁶ Na tenei liuan vong mangsikei kala songosongo ta, 'Longong, osongon tanginang sukana kalapo pakasang! Mime na tara me ruduai ia.'

⁷ Au, keve kavulik tanginang aongos ang kila tapangun na kila itoiton kari keve alimang asi kari mang aro.

⁸ Au na keve tanio ke kila antok na keve kavulik nas ang ta, 'A, mi alis ta kamem ring rul i elaio using a kamem keve alimang kilapo buk mat.'

⁹ Na kila polpol iria ta, 'Ka ago. Parik kapa angkoai rul i elaio animem na animi kapa. Mi pasal ane singiria kipo atos ta rul i elaio na mian samui ta kami akorong.'

¹⁰ Sikei, taun kila pasal sian samui rul i elaio, osongon tanginang ang kala serei. Au na riria voiang kitapo usausa kila palak kuvul ve nia ane si matan angan i pagamau ang. Au na takaman kala akang.

¹¹ Au e mung riria kapa kila kun serei pok na kimela antok ta, 'Volava, ku tavas animem ta takaman!'

¹² Sikei kala polpol iria asukang ke, 'Napo mengen atutuman imi ta parik luai napa nas imi.'

¹³ Asukang a mi aiveven, using parik mipa nas a taun vo inongos i taun.

Kankanuai i mengen ani vap sel kapkap

¹⁴ Using kapo angkoai val igenen kata usausa asi kana pasal avunga, na kala songo kana keve asosokai na kala alis iria ta maiten si aiveven ani kana togtogon.

15 Kala alis a ainoai i igenen ta palpalima na talanto. Mang anu, kala alis ia ta pongua, au na mang anu ta sikei. Kapo alis iritol angkokoai si karitol laulauan i abis. Au le na kala pasal.

16 Na igenen vopo luk ani palpalima na talanto ang kala pasal na kanla abis tatana na kala asereiai ani mang palpalima.

17 Na asukang kapa, igenen vopo kun luk ani pongua ang, kala kun asereiai ani mang pongua.

18 Sikei vanang a igenen vopo luk ani sikei ang kala pasal na kanla kep nei roe na kanla amunai ani kapkap ang si kana volava.

19 Kala taun vunga na karitol volava kala serei pok na kamela vilvil akorong karitol keve avibisan.

20 Na igenen vopo luk ani palpalima na talanto ang kala serei kuvul ve mang palpalima pok na kala antok, 'Volava, kuta alis iau ta mamaiten asi aiveven ani palpalima na talanto. Arai, natala vil asereiai ani mang palpalima na talanto pok.'

21 Na kana volava kala antok ia, 'Kutala abis aro luai, kag asosokai ro! Kuta atutuman si rukun bil lik palau, na kana vang na atung ua asi kam aiveven ani keve bil miang. Au, kume na kume uruk kuvul ve kam volava.'

22 Na igenen vo luk ani pongua na talanto ang kala kun serei na kala antok, 'Volava, kuta alis iau ta mamaiten asi aiveven ani pongua na talanto. Arai, natala vil asereiai ani mang pongua na talanto.'

23 Na kana volava kala antok ia, 'Kala ro luai, kupo igenen abis aro. Kuta atutuman si rukun bil lik palau, na kana vang na atung ua si kam

aiaveven ani keve bil miang. Au kume na kume uruk kuvul ve kam volava.'

²⁴ Au na igenen vopo luk ani sikei a talanto ang kala serei na kala antok, 'Volava, natapo nas ta kupo igenen kitmat luai, using kupo paspasuk si ring ang numai parik kutapa sukal singina na kupo lukluk akuvul si ring ang numai parik kutapa sapungai ani ri katui singina.

²⁵ Asukang a natapo leng anim na nala pasal na nala amunai ani kam talanto nei roe. Au, arai akorong pok ani kam bil.'

²⁶ Na kana volava kala antok ia asukang ke, 'Kupo asosokai rikek luai akorong na kupo marangan luai. Kutapo malangas ta nau napo paspasuk si ring ang nau parik natapa sukal singina na napo lukluk akuvul si ring ang nau parik natapa sapungai ani ri katui singina, ingko?

²⁷ Using a sa parik kutapa asinong kag kapkap si ring ang kipo apolok kapkap singina, ani man name lapo papok nalapo luk akuvul ia ve mang keve kapkap ila apolokai?

²⁸ Kana mi luk pakang ia ta talanto ke na mi alis ia si vopo atogon ani sangauli na talanto ang.

²⁹ Using man a si kapo atogon, ki ngaupap ia asi kana duk luai. Na man a si kapo atogon men lik, io, men lik ang kapo atogon ia, ki luk suai vang ania.

³⁰ Mi asuai ani asosokai rikek ke ane komo ane si ring vong itum ang, voiang kapo atogon tangis na ngut ngisa singina.'

Igenen i pukun ka pagal ri vap aongos

³¹ Si taun a igenen i pukun ka serei ve urmaus ina na kana keve angelo aongos, ka sinong kuli kana sinsinongan miminaungan.

³² Keve matmatan vap aongos kime tu akuvul aongos e matana. Au na kan pagal ri vap ane si pongua na kuvkuvulan asukang val katakai i aiveven sipsip kapo pagal ri sipsip pelek na ri me.

³³ Le na kala atung a ri sipsip ane si kana palso na ri me ane si kana palkais.

³⁴ Au na tulava kala antok iria kipo ago si palso ina ta, 'Mi me, nami na mamai katala atautauia imi, mime na mime luk a vainagoan ke voiang katala usausa ia animi si taun i asisinong ani kuli rina.

³⁵ Using natapo buk angan, na mila ali pok iau asi kag angan. Na natapo buk inum na mila alis laman anig. Natapo igenen sokoung na mila songo alak iau.

³⁶ Natapo varas na mila akavat iau. Natapo malepen na mila aiveven iau. Natapo ago nei vilvil akui na mimepo serei sime arai anig.'

³⁷ Au na keve vap korong ang kila sui ia ta, 'Au Volava, angisan vanang namemta arai anim sipo buk angan na namemla lis pok ua, vo kutapo buk inum na namemla alis laman anim?'

³⁸ Na angisan kapa namemta arai anim si sokoung na namemla songo alak ua na kutapo varas na namemla akavat ua?'

³⁹ Na angisan kapa namemta arai anim sipo malepen na kutapo ago nei vilvil akui na namemla pasal sian arai anim?'

⁴⁰ Na tulava kala polpol iria asukang ke, 'Napo mengen atutuman imi ta saka keve bil an mitapo

abis ia si saka igenen mailik an voiang kapo tasig, nang mitapo abis ia singig.’

⁴¹ Au na kala antok a vap ang e palkais ina ta, ‘Mi pasal suai anig, nami ang milapo atogon amiming ane nei kut po ni asikei voiang kitala usausa ia ani vo petau kuvul ve kana keve angelo.

⁴² Using natapo buk angan na parik mipa lis pok anig, na natapo buk inum na parik mipa lis laman anig. Natapo sokoung na parik mipa songo alak iau.

⁴³ Natapo varas na parik mipa akavat iau. Natapo malepen na napo ago nei vilvil akui na parik mipa aiveven iau.’

⁴⁴ Na kila kun sui ania ta, ‘Au Volava, angisan vanang namemta arai anim sipo buk angan na buk inum na sosokoung na sipo varas na sipo malepen na sipo ago nei akangbat na parik namempa pakangai anim?’

⁴⁵ Na kala antok iria, ‘Napo mengen atutuman imi ta saka keve bil an parik mitapa abis ia si saka igenen mailik an, nang mitapo tav abis ania singig.’

⁴⁶ Au na kila pasal ane si kui asikei. Sikei ri vap korong kila pasal ane si to asikei.”

26

*Lilimukai asi vil punuk ani Iesu
(Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Io 11:45-53)*

¹ Au, Iesu kala kamus ta posong ani keve mengen aongos ang na kala mengen kana keve nat i akalit asukang ke,

² “Mipo malangas ta kalapo pongua na taun lak ani Liuluai. Au na igenen i pukun kian alis ia asi kari an atakuk ania kuli ngakputuk.”

³ Au na keve ainoinoai si ri katakai i sula ve ri vap lava kimela sinong kuvul nei lu lava si ainoai i katakai i sula, kana asan ta Kaiapas.

⁴ Na kilapo lilimukai asi kari kong mumun ani Iesu na ki vil punuk ia.

⁵ Sikei kila antok ta si taun i matan angan ka ago vei nganing ri vap ki visvis.

*Aina kata amaus a pukun i Iesu
(Mk 14:3-9; Io 12:1-8)*

⁶ Au, taun ang a Iesu kanlapo ago e Betania nei lu si Simon vo tapak ke.

⁷ Mangsikei a aina kamela serei singina na kapo teng kana ese sain ro na kapo samui lava. Na kamela tilingai ania e patuna si taun ang katapo sinong si angan.

⁸ Taun a keve nat i akalit kila arai ani bil ke kila songag na kilapo sui, “Kapo saka kamus palau an na bil ke?”

⁹ Laman sain ke kapo angkoai si atos aro tatana na alis ani ri logo ta samui ina.”

¹⁰ Na Iesu kalapo malangas a bil suke na kala antok iria, “Marai sa na mipo mengen arikek ani aina ke? Kana kapo abis a mangsikei a bil roron luai anig.

¹¹ Arai, mi uli ago lak ve ri vap logo, sikei nau parik napa uli ago ve nami.

¹² Io, aina ke kata tilingai ani laman sain ke e pukun ig asi usausa anig ani mo.

¹³ Napo antok atutuman imi ta si saka ring an kuli rina ki akuskus ta akus ro ke, akuskus kapa

i sa na aina ke kata abis ia ki kun akusku kapa tatana asi rungrungai ania.”

*Iudas kata ainak ani ka alis suai ani Iesu
(Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)*

¹⁴ Au na Iudas Iskariot, mangsikei i 12 na nat ang, kanla serei si ri ainoinoai si ri katakai i sula

¹⁵ na kanla susuiai aniria ta, “Mi alis iau ta sa man na alis suai ania e kungami?” Na kila taot dong ia ta 30 na vuk silva.

¹⁶ Le si taun ang kalapo gusgus ta saka pangau an kapo kalakala si alis suai ania e kungaria.

*Angan i Liuluai ve kana keve nat i akalit
(Mk 14:12-21; Lk 22:7-14,21-23; Io 13:21-30)*

¹⁷ Au, si ainoai i taun i saui i tav tol, keve nat i akalit kimela serei si Iesu na kila sui ia ta, “Nei a ring ang kupo buk ani namem itoiton anim singina si teng ani Liuluai?”

¹⁸ Na kala antok ta, “Mi palak ane nei rina na mian serei si tungara na mian antok ia asukang ke, ‘Katakai i akalit kata antok ta kag taun i atutung kalapo angasungai, na napo buk teng ani Liuluai ve kag keve nat i akalit nei kam lu.’ ”

¹⁹ Asukang na keve nat ang kianla vil ia val Iesu kata atatai iria na kianla itoiton a Liuluai.

²⁰ Si tenei ngelik i taun ang kamela sinong si pata i angan kuvul ve sangauli na pongua na nat i akalit.

²¹ Au na si taun ang kipo angan kala antok iria, “Napo antok atutuman imi ta mangsikei imi ka alis suai anig taun a saupai.”

²² Na kilapo mamakus alava na siksikei iria kalapo sui ia ta, “Vei nau nganing, ingko Volava?”

²³ Na kala antok ta, “Iuang vopo auai abui saui ang nei gapai ke kuvul ve nau, ninia vanang ka alis suai anig.

²⁴ Igenen i pukun ka puka val kitala salik aino tatana, sikei ka rikek luai ani vo alis suai ang ani igenen i pukun. Pat ka ro ania man parik kitapa ingus ia.”

²⁵ Au na Iudas, voi si alis suai ang ania, kala antok ta, “Katakai i akalit, nau nang parik ingko?” Na kala antok ia ta, “Numai akorong kupo posong ia.”

Matan angan si Volava

(Mk 14:22-26; Lk 22:15-20; 1 Ko 11:23-25)

²⁶ Au, kilapo angan na Iesu kala luk a saui, kala posong aro singina na kala tevek ia na kala lilis aliu kana keve nat i akalit velay ani mengen ke, “Mi luk na mi angan. Kana na pukun ig.”

²⁷ Le na kala luk a kavi na kala posong aro singina na kala alis iria na kala antok, “Nami aongos mi inum singina.

²⁸ Using kana na rangaig ani angainainakai, na ka saling ani vap miang asi lomom suai ani kari keve lau rikek.

²⁹ Napo antok imi ta parik napa anguan inum an si laman i vaen ke, tung si nakan inum ia si selen tanginang ve nami nei kana vainagoan a mamai.”

³⁰ Au na kila tangam kari sikei a tangam le na kila soung taun a mulang Elaio.

Petero ka agel suai ani Iesu

(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Io 13:36-38)

³¹ Au na Iesu kanla antok iria ta, “Nami aongos mi savang marai ig nganlak vong, using kitala salik ia ta **Na nga punuk na katakai i aiveven sipsip na keve sipsip ki tamale angtaliungai.**

³² Sikei e mung i kag la tadut pok le naka aino imi ane Galilaia.”

³³ Na Petero kala antok amadot ia ta, “Riria aongos ki savang marai im, sikei nau parik luai napa angkoai si savang.”

³⁴ Na Iesu kala antok ia, “Napo antok atutuman ua ta aino le ani pura ka tirtiriku nganlak vong, ku amatan potol a agel suai anig.”

³⁵ Na Petero kala antok ia ta, “Kantanem si man nakan mat ve numai, sikei parik luai napa angkoai si agel suai anim.” Keve nat i akalit aongos kila kun antok asukang.

Sokotuk e Getsemani
(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

³⁶ Au le na Iesu kala pasal ve ria ane si mang vuk ring kipo kin ia ta Getsemani, na kala antok iria, “Mi sinong e ke na nakan sokotuk tapai e oring suke.”

³⁷ Na kala songo le na ri Petero ve ngono angtasimal si Sebedaio na kalapo nasai ani maiten tavirimok na ngau laba luai.

³⁸ Na kala antok iritol ta, “Makus lava ke kalapo rongos iau angasungai ani naka mat. Mitol ago e ke na mitol para kuvul ve nau.”

³⁹ Au na kala paliu avunga lik na kanla matung turung ane vunep i sokotuk, “Mamai, si man kapo angkoai, kapo ro ani kavi ke ka papelek iau. Sikei, vubuk ke singig ka ago, sikei ku using kam vubuk.”

⁴⁰ Au kanla serei pok si volo nat ang kitolapo rot, na kala sui a Petero, “Au sa, parik mitolpa angkoai si para ve nau ani vuk pangau kudik palau?”

⁴¹ Mitol aiveven na sokotuk, vei atoktokngai ka luk imi. Malanganto kapo naung sikei pukun kapo ngau.”

⁴² Na kala anguan papok si an sokotuk na kanla sokotuk asukang ke, “Mamai, si man parik kapa angkoai si luk suai ania tung si nala inum akorong le singina, kapo ro ka asukang val kam vubuk.”

⁴³ Taun kamela serei pok kamela arai ta kitol lapo rot punuk using a mataritol katapo maiten.

⁴⁴ Asukang na kala anguan papelek an aniritol na kanla vapotol i sokotuk val aino.

⁴⁵ Au le na kamela serei pok si volo nat ang na kala antok iritol, “Au sa, mipo rot lak, na mipo ausai lak? Mi arai, taun kana kala serei ani ki alis a igenen i pukun ane kungaria i ri vap bil arikek.

⁴⁶ Mitol tadut na tara pasal. Arai ani iuang kana kalapo serei asi kana me alis suai anig.”

Alis suai na teng akit ani Iesu

(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Io 18:3-12)

⁴⁷ Taun kapo mengen lak, Iudas kala serei, mangsikei i 12 na nat ang, na petau laba luai kipo aimung ina na kipo teng ri samele na ri avam, i la asok tapai ta keve ainoinoai si ri katakai i sula ve ri vap lava i rina.

⁴⁸ Vo alis suai ania kataka antok amalangas lenginang iria ta mang akanangai asukang ke, “Si

man na lulus a si, ninia palau vanang a igenen ang. Mi teng akit ia.”

⁴⁹ Au, kala paliu akorong taun a Iesu na kanla antok, “Kala ro luai, rabi,” velay ani kala lulus ia.

⁵⁰ Na Iesu kala antok ia, “Tungag, ku vil apunuk kam abis kuta serei using ia.” Au na kila tung akasang na kila teng akit a Iesu.

⁵¹ Si vuk taun ang akorong mang sikei vo auai ang ve Iesu kala dal kana samele na kala tanga suai luai ani talingana i asosokai si ainoinoi i katakai i sula.

⁵² Na Iesu kala antok ia ta, “Ku sulai pok ani kam samele si kana oring, using si kapo dal kana samele ka mat pok singina.

⁵³ Kupo lomon ia ani parik napa angkoai si aikut papakangai si mamai ani kana palau ka alis suai ane singig ta 12 na kuvkuvulan lava i visvis si ri angelo?

⁵⁴ Sukana na mengen i nei salsalik ka saka serei apunuk an vanang ta ka serei asukang ke?”

⁵⁵ Au na kala mengen taun a petau ang, “Au si napo katakai i tainau na kana mipo ruduai iau ta samele na avam? Si keve taun natapo vil akalit nei rina i atailai na parik mitapa teng akit iau.

⁵⁶ Sikei kana kapo serei asukang ke si vil apunuk ani keve salsalik si ri katakai i kus amalangas.” Na kana keve nat i akalit aongos kila papelek ia na kila sip suai.

Iesu mete saupai

(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55,63-71; Io 18:13-14,19-24)

57 Vap teng akit ang ani Iesu kila tak ia ane si Kaiapas kapo ainoai i katakai i sula. E iang ri vap malangas ani saupai ve ri vap lava i rina kitan lapo ago kuvul.

58 Na Petero katapo using avunga, e nei nan komo si ainoai i katakai i sula. Katapo buk arai aro ani akamusai ina, asukang na kala palak na kanlapo sinong ve ri vap ararai bat.

59 Au, keve ainoinoai si ri katakai i sula ve kuvkuvulan lava ipo vil saupai kitapo gule vap asi mengen kapau angkoai asi kari saupai ani Iesu singina using kitapo buk raung ania.

60 Sikei parik kitapa sabonai ta mangsikei a bil kantanem a poisan a vap kitapo asuai ani kari keve kalinga kapau ania. Au le na mang ngono anu kilong mela tung

61 na kilongla antok ta, “Ike kata antok asukang ke, ‘Napo angkoai si galang ani lu i atailai si God na naka atung pok ia si potol a taun.’ ”

62 Au na ainoai i katakai i sula kala tapasuk na kala antok, “Au sa parik kupa ngenget a mengen suke? Au sa sukana si atugtugi suke kilongpo mengen anim tatana?”

63 Sikei Iesu kapo tung musik palau. Au na ainoai i katakai i sula kala antok, “Napo nung amalangas luai anim si asan i God vopo to ke ta ku antok amalangas imem ta numai kana na igenen i akanangai? Numai a nat i God?”

64 Na Iesu kala antok ta, “Val kupo posong ia. Sikei napo antok imi ta kana vang le si taun ke mi arai ani **igenen i pukun kan sinong e palso i vo kitmat na ka pasiang kuli kuku le pangkul.**”

⁶⁵ Na ainoai i katakai i sula kala ding pok kana maus na kala antok, “Ike lik kalapo mengen i nau varas ani God. Kalapo kovek luai i mang mengen tarapo inongos taun ia. Mitala longong kana mengen i nau varas ani God.

⁶⁶ Nei kami lomlomonai?” Na kila polpol ta, “Kalapo ago asi vil punuk ania.”

⁶⁷ Au na kila kanus a nona na kipo nak ia. Mang matan kipo tava ia

⁶⁸ na kipo antok, “Au, igenen i akanangai, ku kin vang. Si akorong kata tava ua?”

Petero kata agel suai ani Iesu

(Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Io 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Si vuk taun ang Petero katapo sinong nei nan komo na mang kavulik asosokai kamela serei na kala antok ia, “Numai kapa, kutapo auai ve Iesu ke le Galilaia.”

⁷⁰ Sikei Petero kala gel e mataria aongos ta, “Parik nang napa nas a sa kupo mengen tatana.”

⁷¹ Le na kala pasiang ane mete sokosiangan na mang kavulik kala arai ania na kala antok a keve vap ang e iang ta, “Ike kana katapo kun auai ve Iesu ke le Nasaret.”

⁷² Na kala anguan gel an velai ani atutuman serei si God ta, “Parik nang napa nas a igenen ang!”

⁷³ Au na e mung lik palau, vap vo angtung aliu ang e iang kila antok ia ta, “Tutuman luai, numai kapa kupo mangsikei iria using a kalingam kapo akalit amalangas luai tatam.”

⁷⁴ Na kalapo mengen ta man kapo kapau kapo ro ka mat na kala atuvala ta, “Parik napa nas a

igenen ang.” Na si vuk taun ang palau pura kala tirtiriku.

⁷⁵ Au na Petero kala lomlomonai pok ani men-gen ang si Iesu ta, “Aino le ani pura ka tirtiriku kula amatan potol a agel suai anig.” Na kala soung ane komo na kanla tangis alava luai.

27

Iesu mete Pilato
(Mk 15:1; Lk 23:1-2; Io 18:28-32)

¹ Au, kala tenei vauk na keve ainoinoai si ri katakai i sula aongos ve keve vap lava i rina kila serei si mangsikei a lomlomonai si raung ani Iesu.

² Na kila got ia na kila takai ania asi an alis suai ania e kungana i Pilato, igenen lava vopo sausaupai ani ring ang.

Iudas kala koit mat
(Ap 1:18-19)

³ Na Iudas, igenen vopo alis suai ke ani Iesu taun a saupai, kala arai ani Iesu si lapo tung nei saupai sian mat na kala kinle kana lau rikek na kala alis pok na 30 na vuk silva i seu ang ania ane si keve ainoinoai si ri katakai i sula ve ri vap lava

⁴ na kala antok iria ta, “Natala bil arikek, using natala alis suai ani igenen daus ke.” Na kila antok ia ta, “Au na namempo togon saka maiten an singina? Kakam akorong ta maiten.”

⁵ Na kala so ta kapkap ang nei rina i atailai na kala pasal na kanla koit papalik.

⁶ Na keve katakai i sula ang kila luk a kapkap ang na kila antok ta, “Parik kapa korong si saupai

ta tara asinong na kapkap ke nei ring ipo asisiang kapkap using kapo kapkap i seu ani to si igenen.”

⁷ Na kila ainak aongos si luk ani kapkap ang si kari an samui ani vuk roe ang si igenen pulpul asi kepai ani ri vap sokoung e iang.

⁸ Asukang vang na kilapo posong na vuk roe ang ta roe i daung tung si taun ke.

⁹ E iang vanang a mengen ang si Ieremias katakai i kus amalangas kala serei atutuman, **Na kila luk a 30 na vuk kapkap ang, samui i atung ang ania ta ri vap i Israel**

¹⁰ na kila samui na vuk roe ang si igenen pulpul, val Volava kataala asok iau.

*Numai kana na tulava si ri Iudaia?
(Mk 15:2-5; Lk 23:3-5; Io 18:33-38)*

¹¹ Au, na Iesu kalapo tung e matana i igenen lava vo sausaupai ke na kala sui ia, “Au numai a tulava si ri Iudaia?” Na Iesu kala antok ia ta, “Numai kupo kin ia.”

¹² Na taun a keve ainoinoai si ri katakai i sula ve ri vap lava kilapo posposo amaiten ia parik luai kapa polpol iria.

¹³ Na Pilato kala sui ia, “Kupo longong sukana na keve mengen suke kipo pege anim tatana?”

¹⁴ Na Iesu parik luai kapa polpol a mangsikei i keve vuk mengen ang, na igenen lava ke kalapo taping singina.

*Asok si vil punuk ani Iesu
(Mk 15:6-15; Lk 23:13-25; Io 18:39-19:16)*

¹⁵ Na igenen lava ke kapo uli atogon ani vuk lau i asoung ani mang igenen pelek ani vilvil akui

si taun i matan angan, voiang kapo pasal le si pipilak si ri vap.

¹⁶ Si taun ang katapo atogon a mangsikei a igenen nei vilvil akui ipo nas aongos ta ri vap, kana asan ta Barabas.

¹⁷ Na taun ang na petau ang kime lapo tung akuvul aongos, Pilato kala sui iria ta, “Mipo buk a si i ngono ike ani naka akala ia, Barabas vo Iesu, voiang kipo kin ia ta igenen i akanangai?”

¹⁸ Using kapo nas ta kita alis suai ania using kitapo vinga rikek.

¹⁹ Au, si taun ang kapo sinong si kana sinsinong i saupai, kisngana kala ali mengen ane singina ta, “Ku ago ta bil an ta mang sikei a bil si igenen korong ke, using anginang vong mang orodung kata vil arikek luai anig marai ina.”

²⁰ Sikei, keve ainoinoai i ri katakai i sula ve ri vap lava kipo asok akit a petau ke si antok ta akala na Barabas na vil punuk a Iesu.

²¹ Na igenen lava ke kala sui iria ta, “Mipo buk a si i ngono ike ani naka akala ia dong imi?” Na kila antok ta, “Barabas.”

²² Na Pilato kala sui, “Au na naka vil sa vang kana ani Iesu, voiang kipo kin ia ta igenen i akanangai?” Na kila antok, “Atakuk ia!”

²³ Na kala antok ta, “Marai sa? Saka rikek an akorong kata abis ia?” Sikei kilapo anguan songosongo alaba luai an ta, “Atakuk ia!”

²⁴ Si taun ang a Pilato kalapo arai ta kalapo tav angkoai si gel aniria na kalapo arai kapa ta angvis kalapo buk tutupong, kala kap laman na kala sunep a kungana e mataria i petau aongos ang na kala antok, “Nau napo kala si rangai ina i

igenen ke. Nami akorong mi maiten singina.”

²⁵ Na vap aongos ang kila polpol ia ta, “Rangai ina aongos kapo ro namem nem sunguk ia ve matan inatus ang e mung imem.”

²⁶ Na kala akala na Barabas dong iria. Na kala asok si sasaup ani Iesu, na kala alis suai ania asi kari ani atakuk ania kuli ngakputuk.

*Ri katakai i visvis kita kurek a Iesu
(Mk 15:16-20; Io 19:2-3)*

²⁷ Na kana keve vap ipo visvis na igenen lava ke kila tak alak a Iesu ane nei nan komo lava na kian lapo tung aulitai aongos ania.

²⁸ Na kila luang kana maus na kila alak ia ta vuk vakup miminaungan.

²⁹ Na kila abis a kuku ta angus sisilo na kila agon ia e patuna val kuku i tulava. Na kila atung a vukei e palso i kungana na kipo sovusulai e matana na kipo mengen i kurek ania ta, “Pua, kala ro luai, tulava si ri Iudaia!”

³⁰ Na kipo kanus ia na kipo luk a vukei ang na kipo saup ia e patuna.

³¹ Si taun kila kamus ta kurek ania kila luang suai pok ani vakup miminaungan ang na kila alak akorong pok ia ta kana maus. Au na kila tak ia si kari an atakuk ania kuli ngakputuk.

*Atakuk ani Iesu kuli ngakputuk
(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Io 19:17-27)*

³² Si taun kipo soung, kila duai a mangsikei a igenen i Kurene, kana asan ta Simon, na kila asok palau ia si kana asalak ani kana ngakputuk na Iesu.

³³ Na kianla serei si mangsikei a vuk oring kipo kin ia ta Golgota, supsupai ina ta vangang kumut.

³⁴ Na kila alis ia ta laman i vaen mimirikukan si kana inum. Sikei taun kata namnamin ia, kala misag ani inum ania.

³⁵ E mung i kari la atakuk tapai ania, kilapo gulang angkasai asi arai ta ki saka pagal an ani kana maus aniria.

³⁶ Na kipo sinong na kipo ararai ania.

³⁷ Na kila atung a mang vuk salsalik i saupai ang ania e pangkul i patuna na kapo mengen asukang ke, “Kana na Iesu, kapo tulava si ri Iudaia.”

³⁸ Na mang ngono katakai i tainau kita atakuk irilong ve nia, sikei e palso na mang anu e palkais ina.

³⁹ Na vap po pasal angpok ang e iang kipo mengen i asosol ania na kipo valai ani paturia

⁴⁰ na kipo antok, “Numai vo antok ke ta ku galang na rina i atailai na ku atung pok ia si potol a taun, ku asapang pok vang ua. Si man kupo nat i God, au pasiang suai ani ngakputuk ang.”

⁴¹ Asukang kapa na ri ainoinoi si ri katakai i sula ve ri vap malangas ani saupai na ri vap lava kapa kipo kun kurek ania asukang ke,

⁴² “Katala asapang a mang vap, sikei parik kapa angkoai si asapang pok ania. Nia na tulava i Israel. Au kanat, ka pasiang suai kotok ani ngakputuk ang na tarala lomlomon vang tatana.

⁴³ Nia kapo lomlomon ta God. Au ago ani God na kame pakangai ania kana vang si man kapo buk pok ia. Using kata antok ta, ‘Nau napo nat i God.’”

44 Na ngono katakai i tainau kita atakuk kuvul irilong ve nia, kilongpo kun mengen arikek ania asukang.

Iesu kala mat

(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Io 19:28-30)

45 Vuk taun ke katapo mang ias lava, sikei vong kala pakut a kuli rina aongos tung si kalapo ngelik aliu.

46 Au si kalapo ngelik, Iesu kala songosongo alava ta, “Eli, Eli, lama sabakatani?” supsupai ina ta, **Kag God, kag God, marai sa kulapo papelek iau?**

47 Na mang matan i vap po angtung ang e iang kila longong ia na kilapo antok ta, “Igenen ke kapo songo na Elias.”

48 Na mangsikei iria kala sang sumasuma na kanla luk a vuk rudum na kanla abui le ia nei vaen namin mal na kala sulai alak ania kuli vuk vukei ani Iesu si kana inum.

49 Sikei kila antok ta, “Kokoai, tara arai kotok ta Elias kame asapang ia.”

50 Na Iesu kala anguan songosongo alava an, le na kala atolongon suai ani malanganto ina.

51 Na si taun ang, vakup ang nei lu i atailai kala tading angталиungai le pangkul tung e kevkev. Kuli rina kata arukruk na ri at kita tatadek.

52 Ri mata i matmat kita tavas na amiang iria vap lomlomon kitala mat, kita tadut pok.

53 Na e mung i kana tadut pok a Iesu, kita soung pelek na ring si ri vap mat na ki pasal ane nei rina gogoai na kime lapo tutu aserei si vap miang.

54 Na taun a ainoinoai si ri katakai i visvis ve kana keve vap ipo aiveven ke si Iesu kita arai ani vunep si arukruk na keve bil vo serei aongos si

taun ang, kilapo leng alava na kilapo mengen ta, “Tutuman luai, kana na nat i God.”

⁵⁵ Na mang keve aina miang kitapo kun ago avunga lik e iang ipo kalkalum kapa. Keve aina ke kita auai ve Iesu le Galilaia using kitapo buk aiveven ania.

⁵⁶ Nei liuan iria, ri Maria Magdalene ve mang Maria ang rinarilong i ri Iakovo ve Iosep, na rinarilong i ngono nat ang si Sebedαιο.

Mo ani Iesu

(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Io 19:38-42)

⁵⁷ Au, kalapo ngelik luai na mangsikei a igenen tauia le Arimataia kana asan ta Iosep, na kapo mang nat i akalit si Iesu, kala serei

⁵⁸ na kala pataun a Pilato na kanla aikut ia ta pukun ina i Iesu. Na Pilato kala asok si alis ania tatana.

⁵⁹ Na Iosep kala luk a pukun ang na kala pakut aro ia ta mang vakup tanginang ro luai.

⁶⁰ Na kanla amatung ia nei kana mata tanginang akorong, kata se ia nei bang. Na kala ul bat na mata ang ta mangsikei a at tavirimok lava na kala pasal.

⁶¹ Na ri Maria Magdalene ve mang Maria ang kilongtapo kun sinong e ngising ina i mata ang.

Ararai bat mete mata i mat

⁶² Au, si taun using ina, e mung palau i taun i usausa, keve ainoinoai si ri katakai i sula ve ri Parisaio kila kivung ve Pilato

⁶³ na kila antok ia ta, “Volava, namempo lom-lomonai lak ani kana mengen na igenen kapau ke si taun katapo to lak ta, ‘E mung i potol a taun na tadut pok.’

⁶⁴ Asukang na namempo buk ani ku asok ani ki vil bat aro na mata ke si kana kit aro tung si vapotol i taun, vei nganing kana keve nat i akalit kimela tainau na pukun ina na kianla antok ri vap ta katala tadut pok. Na kapau ke kala aunai laba ani kana keve kapau aino ang.”

⁶⁵ Na Pilato kala antok iria ta, “Kanat, mi songo le ta kag mang petau ipo ararai bat na kian aiveven aro na mata ang val mipo buk ia.”

⁶⁶ Au na kila pasal na kianla atung a keve igenen ang si mata ang na kila atung a mang akanangai i tubat kuli at ang.

28

Iesu kala tadut pok

(Mk 16:1-8; Lk 24:1-12; Io 20:1-10)

¹ Si no i tangat si taun tanginang e mung i taun i atailai, ri Maria Magdalene ve mang Maria ang kilongla pasal sian arai ani mopong ang.

² Au, kosan ta arukruk kitmat lava kala serei using a angelo le metekuku kata pasiang na kamela ul suai ani iat ang na kanlapo sinong lakat kuluna.

³ Na miminaungan i pukun ina kapo asukang ta malangas i tapak na kana maus kapo kun aunai posok luai.

⁴ Na vap po aiveven aulitai ani mata ang kilapo nei miringan ania na kipo tetek na kilapo asukang val ri vap mat.

⁵ Na angelo ang kala antok na ngono aina ke ta, “Milong ago ta leng an, napo nas ta milongpo gule using a Iesu, voiang kita atakuk ia kuli ngakputuk.

⁶ Kapo kovek e ke, using katala tadut pok val katala mengen. Au milongme arai akorong ani kana ring i matung.

⁷ Au, milong sumasuma na milongan atai amalangas kana keve nat i akalit ta katala tadut pok pelek a mat, na longong aro, ka pasal aino imi ane Galilaia, na mian arai ania e iang. Kana nala antok imilong.”

⁸ Na ngono aina ke kilongla sang pelek na mata i matmat ang kuvul velai ani leng sikei lak kilongpo togon na uruk lava. Na kilongla angasangai sian antok amalangas ani kana keve nat i akalit.

⁹ Taun kilongpo sang aliu, Iesu kala tutu aserei singirilong na kala tenei vauk irilong. Na kilongla pasal taun ia na kilongla soturungai singina velai ani ngaulot ani ngono kakina.

¹⁰ Na kala antok irilong ta, “Milong ago ta leng an. Milong pasal na milong an atai na keve tasig asi kari pasal ane Galilaia, na e iang kian arai anig.”

Mengen si ri vap ararai bat

¹¹ Taun a ngono aina ke kilongpo pasal aliu lak, mang matan ipo ararai ani mata i mat ang kila palak pok ane nei rina na kianla atatai na keve ainoinoai si ri katakai i sula ta keve bil aongos voiang kata serei.

¹² Au na keve ainoinoai si ri katakai i sula ve keve vap lava kila sinong kuvul le na kila alis atavirimok i kapkap taun a ri vap ipo aiveven ani mata ang,

¹³ na kila antok iria ta, “Mi mengen asukang ke ta, ‘Namem tala rot punuk na kana keve nat

i akalit kimela serei tenei vong na kimela ainau le na pukun ina.’

¹⁴ Au na man a ainoinoai lava vo sausaupai ani rina ke ka longong a akuskus ke namem nem vil akorong ia, na nami parik milapa angkoai si tung nei sausaupai.”

¹⁵ Asukang na kila luk le na kapkap ke na kianla abis asukang palau val kitala atatai iria. Na atugtugi ke kala pasal apapanai aongos nei liuan i ri Iudaia tung si taun ke.

Akamusai i asok si Iesu ani keve nat i akalit
(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Io 20:19-23; Ap 1:6-8)

¹⁶ Au, sangauli na sikei a nat i akalit ang kila pasal ane Galilaia ane si mulang ang a Iesu katala asok iria si kari pasal taun ania.

¹⁷ Si taun ang kila arai ania kila soturungai serei singina, sikei mang matan iria kitapo ilung.

¹⁸ Au na Iesu kamela pataun iria na kala pinipini iria asukang ke, “Kitala alis iau ta kitmat ani naka saupai ani keve bil aongos i metekuku na ani kuli rina kapa.

¹⁹ Asukang na mi pasal ane si saka matan vap an i kuli rina aongos na mi akalit iria asi kari using anig. E iang mi asing tauia iria ta asan i mamai na ta kana nat na ta Malanganto Gogoai.

²⁰ Na e iang kapa mi akalit iria asi kari using aongos ani keve pinipini ang natala alis imi tatana. Mi longong aro, nau naka uli auai ve nami tung si akamusai i kuli rina ke.”

**AKUS RO NA PALATUNG TANGINANG ANI
IESU KARISTO**
**Genesis, Ruth, Jonah, and The New Testament in the
Tungag Language of Papua New Guinea**
**Sampela hap Buk Baibel long tokples Tungag long
Niugini**

Copyright © 1998, 2011 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Tungag

Dialect: Tungag

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-08-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

5b87685b-ebca-5005-ae7-e66d05146339